

Riksdagens protokoll

1999/2000:128

Torsdagen den 15 juni

Protokoll
1999/2000:128

Kl. 09.00 – 12.58

Partiledardebatt

1 § Partiledardebatt

Anf. 1 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! ”Den blomstertid nu kommer med lust och fågling stor.”

Kolmodins vackra psalm har de senaste veckorna sjungits av tusentals elever runtom i Sverige. Den skulle kanske kunna passa också nu när riksdagen avslutar sitt arbete inför sommaren. Det går bättre för Sverige. Efter ett decennium av budgetsanering och återhämtning efter 1980-talets spekulationsekonomi har den privata konsumtionen tagit fart. Och med avregleringen av telemarknaden i början av 1990-talet som bas växer den nya ekonomin.

Vi ska naturligtvis glädjas åt den starka konjunkturen och den höga tillväxten. Men det innebär inte att vi kan slå oss till ro. Det är nu vi måste se till att nedgången i nästa lågkonjunktur inte blir djup och att den långsiktiga tillväxten kan stärkas.

Vi får heller inte blunda för det som brister. För många av de barn som förra veckan sjöng om sin glädje inför sommarlovet kan blomstertiden bli kort. Vi vet att nästan var fjärde elev lämnar grundskolan med underkänt i ett eller flera ämnen. Och gårdagens rubriker om Skolverkets rapport om gymnasieskolan talar sitt tydliga språk: ”Gymnasiereformen misslyckad.” – ”Misslyckad reform drabbar eleverna.”

Det senaste året har signal efter signal kommit om kris i grundskolan och kris i gymnasiet. Särskilt hårt drabbas de elever som har de sämsta förutsättningarna. Den politiska klåfingrigheten dämpar kunskapstörst och nyfikenhet. Den föder skoltrötthet, tristess och vantrivsel.

Samtidigt vet vi att kunskap är framtidens viktigaste tillgång. Den regering som förvägrar barn och ungdomar tillräckligt goda kunskaper förmenar dem också rätten att förverkliga sina livsdrömmar.

Men alla förslag som skulle kunna leda till en förbättring har här i riksdagen avslagits av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Tvärtemot vad som krävs har regeringen lagt förslag som urholkar kvaliteten på lärarutbildningen. Och skolministerns främsta ambition verkar vara att stoppa friskolor och betyg.

Det är lätt, herr talman, att förstå den frustration och hopplöshet som många föräldrar känner när skolan inte fungerar, samtidigt som vi betalar världens högsta skatter.

Regeringens misslyckande med skolan är också högskattestatens misslyckande. Trots att låg- och medelinkomsttagare betalar uppemot två tredjedelar av sin inkomst i skatt, klarar inte staten sina grundläggande uppgifter. Om höga skatter vore lösningen skulle vi inte ha några problem, eftersom vi redan har världens högsta skatter. Då skulle Sveriges skola vara världens bästa. Men så är det inte.

Våra barn behöver en skola som tar till vara kunskapstörst, uppmunt-
rar nyfikenhet och präglas av arbetsro och respekt, en skola med kunniga
och engagerade lärare som stimulerar eleverna, en skola som ger skriftlig
information och betyg från första årskursen, en skola som tar hänsyn till
varje elevs förutsättningar och där föräldrar och elever har rätt att välja.

Våra barn behöver en ny regering och en ny skolminister.

Herr talman! Det är inte nog med att medborgarna i Sverige betalar
världens högsta skatter utan att få valuta för sina skattepengar. För
många med låga och medelstora inkomster, särskilt barnfamiljer, är mar-
ginalerna små eller obefintliga och bidragsberoendet stort. Man räcker
inte till. Kontrollen över den egna ekonomin – makten över vardagen –
går förlorad.

Denna berättigade känsla som många har försöker en del politiker ut-
nyttja för att öka den politiska makten ytterligare. De kräver lagstiftning
om kortare arbetstid för alla, oavsett om man vill eller inte. Men de talar
inte om att lönen blir mycket lägre eller skatten mycket högre.

Visst ska det vara möjligt att minska tempot och känna att man räcker
till. Men låt var och en få bestämma själv. Sänk inkomstskatten rejält för
alla. Då har den som vill råd att minska sin arbetstid. Samtidigt skulle det
löna sig bättre att arbeta lika mycket eller mer för den som det vill. De
allra flesta kommer sannolikt att välja både kortare och längre arbetstid
vid olika tidpunkter i livet.

Verklig solidaritet uppnås inte genom rekordhöga skatter och politisk
styrning från vaggan till graven, utan genom att bygga ett samhälle där
den enskilde, familjen eller den frivilliga gemenskapen – inte politiken –
är utgångspunkten.

Det ska finnas ett oavvisligt gemensamt ansvar när den egna för-
mågan inte räcker till. Men det är inget argument för att utöva förmynd-
eri över en hel nation. Det är hög tid att myndigförklara svenska folket.

Herr talman! Utanför Rosenbad är de allra flesta överens om att den
ovanligt starka högkonjunkturen ger oss unika möjligheter att komma till
rätta med Sveriges stora strukturproblem. Det gäller överbeskattnig av
kunskap och företagande och stelheter och obalans på arbetsmarknaden.
Men ingenting händer – tvärtom. I takt med att konjunkturen blivit star-
kare har viljan till förnyelse blivit mindre. Skattesamtalen ställs in, och
LO bestämmer.

Regeringen skulle kunna bli historisk genom att göra upp med högs-
kattestaten och återvända till de frihetliga socialdemokratiska ideal som
fanns i början av 1900-talet. Men Göran Persson och Bosse Ringholm är
inte intresserade. Tvärtom ska fastighetsskatten höjas med drygt
7 miljarder kronor nästa år.

En av anledningarna till regeringens handlingsförlamning är det nära
samarbetet med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Trots att det är möjligt
att samla en bred majoritet i riksdagen för viktiga och nödvändiga refor-
mer, grundar regeringen hellre sin politik på två extrema partier.

Makten är viktigare än medborgarnas väl. Och ännu värre: Makten är viktigare än anständigheten.

Göran Persson har begått ett historiskt misstag, som Per Albin Hansson, Tage Erlander eller Olof Palme aldrig skulle ha drömt om att göra. Han är den förste socialdemokratiska partiledaren sedan partiet delades i en reformistisk och en revolutionär gren som inlett ett aktivt samarbete med ett parti vars program har ett tydligt kommunistiskt innehåll; ett parti som vill avskaffa kapitalismen; ett parti som ställer klass mot klass, grupp mot grupp och människor mot människor.

Före Vänsterpartiets kongress önskade Göran Persson samarbetspartnern Gudrun Schyman lycka till i hennes "kampanj mot kommunisterna". Nu vet vi resultatet. Vänsterpartiets högsta beslutande organ gav Gudrun Schyman bakläxa när hon försökte mönstra ut kommunismen ur partiet. Men Göran Persson avstod från det som borde vara självklart.

Anser Göran Persson att det är rimligt att samarbeta med ett parti vars högsta beslutande organ hyllar en kommunistisk ordning som alltid innebär förödande förmynderi och vars yttersta konsekvens är blodigt förtryck? Hans svar borde vara ett klart och kraftfullt nej. Men det är det inte, i alla fall inte hittills.

Vad tycker den socialdemokratiska riksdagsgruppen? Jag vet att många av er anser att samarbetet har nått vägs ände, att det är under den demokratiska värdigheten att inte reagera när ett parti som samarbetar med en socialdemokratisk regering håller fast vid en förlegad och farlig ideologi. Ta ert ansvar! Låt inte statsministerns politiska prestige stå i vägen för att göra det enda rätta! Tala om för Göran Persson att det är dags att bryta med Vänsterpartiet!

Det allra bästa vore förstås om statsministern direkt utnyttjar sin möjlighet till replik och ger besked om att regeringen inte tänker fortsätta att samarbeta med ett parti som står för idéer som de flesta trodde dog och begravdes när Berlinmuren föll. Eller ska samarbetet i detta döda idéers sällskap fortsätta?

Herr talman! Sverige ska vara ett land där alla kan växa och ingen lämnas utanför, ett land som präglas av frihet, öppenhet och tolerans, ett land där människors skaparkraft och företagsamhet stimuleras, ett land där var och en har makt över sin vardag och där alla kan välja skola, barnomsorg och sjukvård.

Då behövs ett nytt politiskt ledarskap som förmår ta till vara den nya tidens möjligheter, ett ledarskap som bygger på insikten om att de stora kollektivens tid är förbi och att framtiden bygger på enskilda människors frihet och oberoende.

(Applåder)

Anf. 2 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Bo Lundgren höll ett starkt ideologiskt anförande. Det sätter jag värde på. Jag ska komma tillbaka till en del av det som han tog upp senare i mitt anförande. Men låt mig reagera på en sak direkt.

Det gäller detta att svenska folket skulle vara satt under förmynderi bara därför att vi har bestämt oss för att lösa vissa grundläggande samhällsfunktioner gemensamt, så att alla har tillgång till dem, inte bara de som har det gott ställt utan alla, oavsett i vilket hem de är födda. Det gör ju att vi har höga skatter och en välfärd som fortfarande har revor efter

Prot.

1999/2000:128

15 juni

Partiledardebatt

krisåren men som fungerar allt bättre. Där går den ideologiska skiljelinjen i svensk politik.

Som Bo Lundgren har uttryckt sig har högerledare före honom uttryckt sig genom åren. Det är ingenting nytt. De har haft fel, enligt vår uppfattning. Och vi har byggt vidare på ett Sverige som har omfattat alla.

Det går ju inte så tokigt för vårt land just nu. Det är internationellt uppmärksammat. Arbetslösheten är nu under de fyra procenten för kvinnor – det var det ingen som trodde för några år sedan. Vi är i spetsen i världen när det gäller IT-sektorn, den nya teknologi som växer till. Vi hävdar oss väl när det gäller högskola och forskning. Vi har det mest barnvänliga samhället i världen. En lång rad internationella undersökningar visar att Sverige hävdar sig väl, och vi har en ekonomi som växer så att det knakar. När moderaterna styrde knakade det utan att det växte. Det kommer vi ihåg.

Det här kallar Bo Lundgren för förmynderi. Här ligger en klyfta. Här ligger en enorm avgrund mellan oss när det gäller hur vi ser på samhällsutvecklingen.

Bo Lundgren leder ju oppositionen och formulerar politiken för regeringsalternativet. Han har ett växande stöd – det ser vi – bland kristdemokrater och folkpartister. Jag beklagar det i och för sig. Men, Bo Lundgren, för att ytterligare utveckla synen kan jag ta upp en konkret tanke som ni har i er vårmotion: att man ska ta bort statsskatten. Det gör att en person som tjänar 800 000 kr får 128 000 kr i skattesänkning. Den som tjänar 128 000 kr får ingenting i skattesänkning. Är det lösningen på det s.k. förmynderiet? Vad det här handlar om är ju ingenting annat än den gamla klassiska högerpolitiken, som nu predikas av Bo Lundgren och som hans företrädare har predikat före honom. Här står den ideologiska striden i Sverige.

Det är Bo Lundgren som tror att landet går i gång om man satsar på skattesänkningar för de bäst ställda. Och det är vi som tror att hela Sverige växer och utvecklas om man satsar på alla och satsar på ett samhälle som präglas av gemenskap. Det är två skilda ideologiska ansatser.

Förklara, Bo Lundgren, varför en 800 000-kronorsperson blir mer kreativ av 128 000 kr i skattesänkning medan en 128 000-kronorsinkomsttagare däremot inte ska ha någonting och ändå förväntas prestera mer! Förklara det! Jag tror att det är många som är ganska nyfikna.

(Applåder)

Anf. 3 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Man kan inte bryta ut en del av ett partis politik och sedan räkna och diskutera. Grunden, huvudinriktningen, i vår skattepolitik är en sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare, höjda grundavdrag och en kompensation för egenavgifterna.

Man kan alltid bryta ut enskildheter. Låt mig göra det, Göran Persson!

Ni tog bort förmögenhetsskatten för Stefan Persson och höjde den för pensionärer vars lån på husen är nedamorterade – och taxeringsvärdena stiger. Det rör sig sannolikt om miljoner kronor i skattevinster. Varför gjorde ni det här?

Sedan ska jag gå över till det väsentliga. Det finns en stor ideologisk skillnad mellan socialdemokratien och dess samarbetspartier och oss moderater och sannolikt andra borgerliga partier. Det kom fram rätt klart när Göran Persson resonerade om att det går bra för Sverige. Hans perspektiv är ju överhetens. Hans perspektiv finns ju på Rosenbad, på våningen längst upp där han tittar ut över människorna. Mitt perspektiv finns hos de enskilda människorna, och det går inte bra för alla som verkar och bor i Sverige. Många har en känsla av att inte räcka till, och det finns barn vars kunskaper är för dåliga. Mitt viktigaste uppdrag är att förbättra den situationen.

Det är inte förmynderi att gemensamt finansiera en bra skola för alla eller en bra sjukvård för alla. Förmynderi är det när Göran Persson väljer att använda pengarna, så att människor inte får rätten att välja, i varje fall inte de som har sämst förutsättningar. De som alltid får välja i Göran Perssons samhälle är ju Stefan Persson och många med stora tillgångar och höga inkomster. De kan alltid betala de höga skatterna, fast Göran Persson sänker en del för dem. De kan alltid betala dem och sedan ha tillräckligt mycket kvar för att välja vad de vill och gå förbi i köer, men vanliga människor har inte den rätten. Det är den rätten som vi vill ge vanliga människor.

Förmynderi är inte att vara solidarisk och att göra det gemensamt som måste göras gemensamt. Förmynderi är att se ovanifrån, att inte låta vanliga människor bestämma.

Göran Persson är skyldig svenska folket ett svar på frågan om vänsamarbetet.

(Applåder)

Anf. 4 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag delar Bo Lundgrens uppfattning att det inte går bra för alla i Sverige, men man löser inte integrationsproblemen i Rosengård genom att sänka skatten för dem som tjänar 1 miljon kronor. Vad får de andra av Bo Lundgrens statsskattesänkningar? Inte löser man de långtidsarbetslösa problem genom att man sänker skatten för dem som tjänar 1 miljon kronor. Inte löser man de regionalpolitiska bekymren genom att sänka skatten för dem som tjänar 1 miljon kronor.

Bo Lundgren säger att de andra får andra saker i stället. Ja, det får de. De får sämre sjukförsäkring också; det glömde jag att säga. De får en karensdag till i sjukförsäkringen och lägre ersättningsnivåer. De ska betala mer för sin a-kassa. Dessa sämst ställda människor i Bo Lundgrens och borgerlighetens värld betalar för sina skattesänkningar och inte bara för sina. De betalar också för miljoninkomsttagarens skattesänkningar. Det är så politiken ser ut, och den beskrivs som en politik som befriar. Den befriar möjligen dem som redan har, men den befriar inte dem som faktiskt söker sin frihet och som kan söka sin frihet genom att samverka med andra, genom att tillsammans ta ansvar för landets utveckling och genom att tillsammans i gemenskap växa.

Det är den här klyftan som finns mellan svensk höger och den socialdemokrati jag representerar. Den har alltid funnits och kommer alltid att finnas där.

För att tydliggöra detta, Bo Lundgren, för att gå vidare i den här debatten, utmanar jag härmed Bo Lundgren på en ordentlig debatt under

Prot.

1999/2000:128

15 juni

Partiledardebatt

höstupptakten, var som helst i Sverige. Formerna kan vi bestämma tillsammans. Men låt oss nu mejsla ut alternativen, när Sverige återigen är renoverat och i så gott skick att vi kan välja väg, i vilken riktning Sverige ska gå. Tar Bo Lundgren den utmaningen startar vi hösten på så sätt.
(Applåder)

Anf. 5 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag gör inget hellre än tar en lång debatt med Göran Persson. Vårt problem är egentligen att statsråden och Göran Persson sällan vill ta en debatt. Senast i går ville Lars Engqvist inte diskutera sjukvården med Chris Heister, för att ta ett enda exempel. Ställer ni upp till debatt är det utmärkt bra. Då kanske vi t.o.m. kan bryta passiviteten – jag vet inte.

När det sedan gäller samhällsmodellen är det faktiskt oomtvistat att Sverige tar ut världens högsta skatter av sina medborgare. Vi har världens högsta skatter – och vi har ändå problem i skolan, ändå problem i sjukvården, ändå problem med upprätthållandet av lag och ordning. Vi har världens högsta skatter men inte världens bästa välfärd, Göran Persson.

Det vi vill skapa är ett samhälle med lägre skatter för alla, där vi som är politiskt ansvariga koncentrerar oss på att ge det som politiken måste ge – en finansiering av en bra skola. Rosengårdseleverna och de som bor och verkar i Rosengård hjälps inte direkt om skatten på kunskap tas bort. Men om skatten på kunskap tas bort och detta leder till att fler människor skaffar kunskaper, att människor med kunskaper stannar kvar i och kommer till Sverige, då vinner också medborgarna i Rosengård på det förslaget. Den trångsynthet som präglar Göran Perssons debatteknik i dag kan betalas just av dem som bor i Rosengård.

Det akuta som måste göras för den som är utanför i dag är att skapa förutsättningar för utbildning och arbete. Och då ska vi inte ha särskilda skatter för utländska experter därför att regeringen vet att skatten är för hög. Då ska vi sänka skatten också för svenska experter.

Vi ska också satsa hårt på skolan. Som jag sade: Vilka är det, Göran Persson, som mest förlorar på en dålig skola, på att en fjärdedel av barnen går ut grundskolan utan betyg? Det är de som har sämst förutsättningar. Att satsa på en bra skola, att inte nedgradera lärarutbildningen som ni gör med det förslag ni har lämnat till riksdagen – det är det som hjälper människor i Rosengård.

De ideologiska skillnaderna är solklara. Ni står för världens högsta skatter, men ni klarar inte av att ge medborgarna valuta för skattepengarna. Vi ska se till att det människor och familjer kan göra lika bra eller bättre själva ska de klara, och det som de inte klarar utan måste lösas gemensamt ska ske gemensamt.

Men Göran Persson: Fly inte den andra frågan om samarbetet med Vänsterpartiet, detta parti som inte tar avstånd, tvärtom, från kommunismen. Hur blir det med samarbetet med Vänsterpartiet? Ge besked här i dag!

(Applåder)

Anf. 6 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt bra att Bo Lundgren tar upp en diskussion om skolan. Jag tror att vi är överens om att det är problem i skolan och att detta är oroande. Jag tror att vi är överens om att någonting måste göras. Men jag sätter ett stort frågetecken för det som Bo Lundgren säger är det viktigaste, nämligen att våra barn behöver en ny regering.

Jag tror inte det. Jag tror att våra barn behöver en skola där de blir sedda, där de blir uppmärksammade, där de får växa i den takt som de kan utifrån just sina specifika förutsättningar. Det innebär en skola med många lärare, besjälade lärare. Det innebär en skola med många vuxna. Det innebär en skola med en elevvård värd namnet. Det innebär en skola med utrymme för många språk, för kultur, för idrott. Det innebär en skola som ska finnas i lokaler som är inspirerande. Det innebär en skola som är ett centrum i vårt samhälle.

Jag tror inte, Bo Lundgren, att vi kommer dit med hjälp av sänkta skatter. Jag tror tvärtom att vi måste göra en väldigt bred satsning på skolan, att vi kanske måste göra som vi har gjort nu i vårbudgeten med sjukvården: avsätta extra pengar, göra en särskild riktad satsning till skolan. Jag skulle önska att vi kunde komma överens om det över parti-gränserna. Jag tror nämligen att vi är överens om att skolan är hjärtat i samhället, att utbildningen, bildningen och hur vi bemöter våra barn är det som också sätter präglet på framtiden. Men receptet är inte sänkta skatter. Receptet är ett ökat gemensamt ansvar, Bo Lundgren.

(Applåder)

Anf. 7 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Sänkta skatter löser inte alla problem. Det som behövs i skolan är mångfald, valfrihet, rätt att välja och engagerade lärare. Kommer ni att säga nej till förslaget om urholkad kvalitet i lärarutbildningen? Kommer ni att acceptera friskolor, vilket ni inte gör nu? Ni vill ju ha en styrd, statlig skola. Det ligger i linje med den styrningspolitik som ni företräder.

När det gäller skattesänkningar vill ju Gudrun Schyman och hennes parti korta arbetstiden med bibehållen lön. Det innebär skattehöjningar för alla, om vi går ned till 35 timmars arbetsvecka, på 20 000 kr för varje svenskt hushåll. Ni vill ju höja skatten, inte sänka den.

Anf. 8 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Bo Lundgrens mantra om mångfald, valfrihet och skattesänkningar kan inte vara och är inte lösningen på allt. Jag tror inte att vi ska lägga det mantrat på våra barn när de går in i förskolan och i skolan. Det är inte så att vi ska fostra människor till goda konsumenter som i valfrihetens namn ska träckla sig fram i samhället med en tjockare plånbok som enda medel för att komma framåt. Vi har väl ett gemensamt ansvar att se till att ha en skola och en förskola som är den bästa för alla barn, där alla barn, oavsett vilken tjocklek föräldrarna har på plånboken, ska få det bästa. Det är ett gemensamt ansvar, och det ska vi ta gemensamt och finansiera gemensamt. Det är inte valfriheten det handlar om, utan det är friheten att få växa som människa och individ. Det är det som skolan handlar om.

Prot.

1999/2000:128

15 juni

Partiledardebatt

Vad det gäller arbetstidsförkortningen ska jag återkomma till den. Men jag tycker att det är intressant att se att alltför vill ha en kortare arbetstid. Det har just kommit en undersökning från Göteborgs universitet som säger att stödet för sextimmarsdagen också bland borgerliga väljare har ökat dramatiskt. Motståndaren är en moderat man. Det kan Bo Lundgren fundera över. Han är en god representant för denna motståndare. Jag ska inte nu ta upp tiden med att tala om hur detta kommer sig, men jag ska återkomma till det. Det kan dock vara någonting för Bo Lundgren att fundera på.
(Applåder)

Anf. 9 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Efter Vänsterpartiets kongress ska Gudrun Schyman inte tala särskilt mycket om frihet.

Jag tycker att det ska finnas frihet för föräldrarna att välja skola för sina barn. Om Gudrun Schyman ska bestämma över skolan blir den som den är. Om föräldrarna får bestämma över skolan ställs krav på kvalitet. Då fungerar skolan, och då får barnen bättre kunskaper.
(Applåder)

Anf. 10 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Ibland ges det gratistillfällen att ompröva lite stelbent och oöverlagt intagna ståndpunkter. I dag är en sådan dag. Den följer på det faktum att vi den 1 januari stängde Barsebäck 1 – framför allt, kan man säga, som ett resultat av ett intensivt arbete i Centerpartiet kring de här frågorna under många år.

Det här föregicks av en debatt. Många, framför allt moderaterna, hävdar att det inte finns några alternativ. Det finns ingen ekonomi för att göra någonting annat än att driva kärnkraft. Varför ska Sverige gå före och stänga kärnkraftverk? De ska vara så särskilt säkra och vi är så särskilt kloka i Sverige, så det är klart att vi ska låta bli detta. Om några ska stänga ska det vara i länder österut där man är slarviga och osäkra på området.

Sedan händer då att vi stänger kärnkraft. I stället för att elpriset som moderaterna tidigare har redovisat skulle gå upp har elpriset slagit i boten. Dessutom har det visat sig att människor i Sverige vill ha andra energikällor. Så sent som i morse, herr talman, framkom det i Ekot att det finns spännande forskningsprojekt om att utveckla biogasen som en viktig del i en kommande energiförsörjning.

Herr talman! Nu har det inträffat att man i Tyskland i natt, i samförstånd mellan näringsliv och regering, det politiska systemet, har kommit fram till att man ska stänga alla tyska kärnkraftverk. De är 19 stycken. De ska stängas efter en livstid – det är något vi har diskuterat mycket i Sverige – på 32 år. I något skede sade vi 25. Andra, dvs. moderaterna, har talat om 40–60 års livslängd på reaktorer. Nu stänger man i Tyskland. Det extra intressanta är att näringslivet är nöjt med beslutet att allt ska vara borta till 2021. Näringslivet som har förhandlat med regeringen uppmanar alla partier, även oppositionen, att ställa sig bakom denna uppgörelse, detta gemensamma beslut.

Man säger att skälet till beslutet är att landet behöver stabilitet i energiförsörjningen. Man behöver veta vad som ska hända på energiområdet.

Man behöver veta hur man ska satsa. Det får man som en följd av beslutet.

Herr talman! Då kommer jag till den enkla frågan till Bo Lundgren. Leder det som har hänt med alternativen, med kärnkraftens icke-utveckling, med elpriser, med Tyskland, den uppmaning som kommer från det tyska näringslivet, till någon form av fundering och omprövning hos Bo Lundgren om inriktningen och det hårdnackade arbete som moderaterna har gjort för att stötta och utveckla kärnkraften, t.ex. att ställa sig i spetsen för att bygga nytt i Sverige?

Anf. 11 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Att i förtid avveckla reaktorerna i Barsebäck innebär, allt annat givet, att skattebetalarna får punga ut med tusenlappar som kunde ha använts bättre. Det innebär, allt annat givet, att vi får ökad förbränning av fossilbränslen. Det är fel!

Anf. 12 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Det var ett kort svar, men det var inget kort svar på frågan om det lite vidare perspektivet.

Det här är alldeles uppenbart en politisk fråga. Vi har diskuterat den förhållandevis länge i Sverige och i kammaren. Den kommer antagligen att vara en politisk fråga i framtiden också. Man får lätt intrycket att frågan har en tendens att återkomma.

Energiförsörjningen hänger samman med en vital del av samhällsarbetet och samhällsutvecklingen. Det ligger mycket i det som det tyska näringslivet så tydligt pekar på. Det behövs stabilitet. Man accepterar politiska beslut, och man tänker inte motverka de politiska besluten i frågan. Man ger sig in i avvecklingen. Därför går det rätt snabbt fram i Tyskland jämfört med många andra länder.

Kan det inte vara läge att avföra frågan från den svenska politiska käbblande debatten? Finns det inte incitament – som det heter på vårt fikonspråk? Vore det inte praktiskt inför den politiska debatt som vi sannolikt står inför valet 2002 om vi lade undan frågan på det sätt man är beredd att göra i Tyskland? Kan inte det vara praktiskt, Bo Lundgren?

Anf. 13 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Jag har tre saker. Det är två saker som Bo Lundgren sade, och en sak han inte sade.

Bo Lundgren har rätt i att det är problem i skolorna på många håll i Sverige. Nu är det knappast betyg från årskurs ett som är metoden att komma till rätta med problemen.

På många ställen i många kommuner finns det ökade möjligheter att satsa på skolan, när arbetslösheten sjunker och när skatteintäkterna ökar. Problemet är att Bo Lundgren och hans kompisar i kommunerna väljer att prioritera annat än skolan. Många kommuner väljer att prioritera skattesänkningar och skär ned på skolan.

Bo Lundgren talar gärna om låg- och medelinkomsttagare. Det är inte de som gynnas av den moderata politiken. Taktiskt nog tiger Bo Lundgren om det moderata förslaget att avskaffa den statliga inkomstskatten helt. Det är ett förslag som skulle innebära att Bo Lundgren och andra i

Prot.

1999/2000:128

15 juni

Partiledardebatt

riksdagen skulle tjäna ca 50 000 kr mer om året netto – fördelningspolitik av moderat märke.

Så till det som Bo Lundgren inte sade. Var är ansvarstagandet, Bo Lundgren, för de stora framtidsfrågorna? Inte med ett ord berörde Bo Lundgren det största miljöhot som ligger framför oss, nämligen växthuseffekten och de stadigt ökande koldioxidutsläppen. Om vi ska vrida utvecklingen i rätt riktning krävs modiga klimatpolitiska beslut i Sveriges riksdag. Det effektivaste sättet, Bo Lundgren, att begränsa utsläppen, dvs. att göra det dyrare att släppa ut, är att höja koldioxidskatten. Det är en viktig del i en grön skatteväxling. Vad har Bo Lundgren för förslag för att motverka de stadigt ökande koldioxidutsläppen från vägtrafiken? (Applåder)

Anf. 14 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jo, Matz Hammarström, jag har talat om hur man ska hantera växthuseffekten. Vi ska inte avveckla Barsebäck. Det leder till ökad fossilförbränning. Men där tiger ni still och låter miljön förstöras.

Sedan var det frågan om skatterna, Matz Hammarström. Ni vill korta arbetstiden med i varje fall fem timmar. Det skulle innebära skattehöjningar för alla hushåll med 20 000 kr om året. Ni vill höja bensinskatten till 30 kr litern! Ni vill dessutom införa en medborgarlön. Utan att arbeta ska varje svensk få 8 000 kr. Det är extremt stora summor det rör sig om. Allt ska komma in via skatt, och sedan ska bidragen betalas ut.

Matz Hammarström! Hur kan du försvara dessa extremt stora skattehöjningar som gör att människor får sämre råd att hantera miljön på ett bra sätt?

(Applåder)

Anf. 15 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Bo Lundgren inte hade något förslag till hur man ska minska de ökade koldioxidutsläppen från vägtrafiken. Däremot angriper han mig för att vi vill avveckla kärnkraften.

Det är intressant med det Lennart Daléus tog upp förut, nämligen att man i Tyskland har beslutat att avveckla samtliga kärnkraftverk – ett om året.

Bo Lundgren! Det finns kanske bara ett problem av samma etiska dignitet som problemet med växthuseffekten, och det är just problemet med kärnkraften. Vissa tror, likt Bo Lundgren, att det inte kan hända någon olycka och att driften är säker. Vi andra vet att det skulle bli förödande konsekvenser av en olycka. Men låt oss anta att kärnkraften är säker, Bo Lundgren. Förvaringsproblemet – avfallsproblemet – är inte löst än. Vi har inget säkert system för att förvara det högaktiva radioaktiva avfallet. Men låt oss anta att även det problemet skulle vara löst, Bo Lundgren. Vi kommer ändå aldrig ifrån de miljöproblem som är förknippade med brytningen av uran. Nu drabbar det inte oss i Sverige, men det drabbar ofta ursprungsbefolkning i Kanada och Australien. Det går inte att komma ifrån det problemet.

Nu säger Bo Lundgren att vi vill höja bensinskatten till 30 kr. Det han syftar på då är en OECD-rapport som jag citerade i mitt anförande under vår kongress i Vadstena – en OECD-rapport som för fem år sedan rekommenderade länderna i OECD att göra en successiv bensinprishöjning

på 7 % per år. Detta var nödvändigt för att klara miljöproblemen. England valde att följa detta råd. De bestämde sig för att höja sin bensinskatt med 6 % per år. De är uppe i 11:50 nu. Men de vågar inte fortsätta därför att andra länder, t.ex. Sverige, inte tar sitt miljöansvar.

Det är intressant, tycker jag, att Bo Lundgren gärna lyssnar när OECD säger att Sverige måste sänka kapitalskatten. Bo Lundgren lyssnar gärna när OECD säger att Sverige måste sänka förmögenhetsskatten. Men när en forskarpanel i OECD efter tre års forskningsarbete säger att vi måste höja bensinskatten säger Bo Lundgren att vi ska sänka bensinskatten. Det är oansvarigt, Bo Lundgren.
(Applåder)

Anf. 16 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Skatteväxlingskommittén visade att t.o.m. fördubbling av koldioxidskatten skulle leda till marginella minskningar av koldioxidutsläpp. Detta är sanningen. Vi ska inte använda oss av sådana medel. Men det som är sant och som vi vet i dag är att Miljöpartiet och Matz Hammarström vill höja bensinskatten till i varje fall 30 kr. Det vet vi. Det har han själv sagt: Det är viktigt, och det är nödvändigt.

När det gäller vägtrafiken och utsläppen vill jag säga att vi tycker att det vore bra om vi fick en ny bilpark. Det var ett antal år sedan nu, men jag kommer ihåg debatten kring att Birger Schlaug puttrade omkring i en oren Saab på Sveriges vägar. Men tänk om alla – Schlaug och andra – hade tid och råd att förnya sin bilpark! Tänk om vi kunde använda sådana tekniker som vi tog initiativ till att få in snabbt i Sverige. Vi föreslog en rabatt när det gällde katalytisk avgasrening, och det gjorde att vi fick det snabbare. Det är den typen av åtgärder, som är positiva och meningsfulla, som ska vidtas.

(Applåder)

Anf. 17 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Vi har anledning att vara optimistiska. Det tycker vi i Vänsterpartiet. Vi har anledning att vara optimistiska inför framtiden, för vi har lagt en bra grund inför framtida förändringar och framtida nödvändiga reformer. Vi har gjort det i ett gott samarbete med Socialdemokraterna och med Miljöpartiet – ett samarbete som vi har föreställningen om att det också ska fortsätta, naturligtvis denna mandatperiod ut och förhoppningsvis också efter nästa val.

Det var en av de frågor som vi diskuterade på vår kongress, som jag har förstått att så många har följt. Tyvärr har man bara följt den genom medierapporteringen. Därför ska jag redan nu passa på att inbjuda er alla till vår nästa kongress i januari år 2002, då de konkreta frågorna om vem som ska vara med vilka och varför inför en regeringsperiod säkert kommer att diskuteras mer i detalj än vad som skedde på den kongress som vi hade nu. Men intresset är stort, har jag förstått, och vi har den policyn i Vänsterpartiet att vi är mycket öppna. Vi har öppna dörrar vid alla överläggningar, så ni är naturligtvis välkomna. Särskilt vill jag välkomna Bo Lundgren, som behöver informera sig bättre om vilka diskussioner vi har fört och vilka beslut vi har fattat.

Jag har full förståelse för att de borgerliga medierna inte ger den korrekta bilden, men som politiker kan man nog inte bara förlita sig på de

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Partiledardebatt

borgerliga medierna utan man får också gå till källan. Nu finns det dokumenterat i protokoll och uttalande, så Bo Lundgren har möjlighet att läsa på.

Också andra som är intresserade ska naturligtvis ta tillfället i akt att bevista de livaktiga diskussioner som finns i det parti som enligt vissa kommentatorer ändå står för en medlemsdemokrati, vilket innebär att partiledningen inte alltid får som den vill i alla frågor. Men vad gäller huvudfrågorna och inriktningen på vår politik har vi en bred enighet, och detta gäller naturligtvis också det samarbete som vi har fört och som vi tänker föra. Ett enigt parti står bakom de beslut och de överenskommelser som har träffats och som kommer att träffas. Det ska vi se till. Nu hoppas jag att oron lägger sig på den punkten.

Men vi har i alla fall anledning att se till och vara fundersamma och bekymrade över de tendenser som vi ser i spåren av den goda utveckling som vi har av samhällsekonomi och tillväxten. Vi ser att det inte omfattar alla. Vi ser att det finns revor, som statsministern sade. Det finns stora hål, och det finns ett gap mellan dem som har och dem som inte har. Vi ser att alla inte är med. Vi får en tudelning av samhället. Vi får ett utanförskap. Vi får en marginalisering av grupper i vårt samhälle, som inte är hjälpta av moderaternas skattesänkarpolitik.

Vi ser detta. Vi ser också att det finns belägg för oron i de otaliga rapporter som kommer. Jag tänker på den rapport som socialdirektörerna i de olika länen i Stockholm kom med nu i pingst. Jag som gammal socialarbetare vet att de vet vad de pratar om. De har ett gediget underlag för sina bedömningar. De rapporterar om växande klyftor, om utslagning, om missbruk och kriminalitet. I nedskärningspolitikens spår tycks ha följt ett bristande intresse och försvagad empati, säger de. Tvångsinsatserna för barn och ungdomar ökar. Levnadsförhållandena för barn och unga blir allt sämre. Bland ungdomar, särskilt flickor, ökar också drog- och alkoholmissbruk. Äldreomsorgen har fått ett uttunnat socialt innehåll, till stor del på grund av krympande personaltäthet – äldreomsorgens viktigaste kvalitetsfaktor. Det är svårt att rekrytera kompetent personal till socialtjänstens alla områden.

Det pekar de på, och det är en sanning som vi måste se och som vi måste göra någonting åt. Vi kan också se på folkhälsans utveckling. Det är högkonjunktur i ekonomin, men det är lågkonjunktur i folkhälsan. Vi ser hur stressen breder ut sig. Vi ser hur många människor inte längre orkar med arbetslivet. Många äter psykofarmaka för att över huvud taget orka i väg till jobbet. Vi ser att pensionsåldern är långt under 60 år. Det här är oroande tecken.

Vi ser att många gamla fortfarande har svårt att klara sig på sina pengar. Vi ser hur kvinnor underordnas, stadigt och ständigt. De inte bara lönediskrimineras utan underordnas på traditionellt sätt också i de nya verksamheterna. I IT-samhället, t.ex., är det kvinnor som underordnas. Det sker i den nya ekonomin, där man säger att IT-företagen lovar en kreativ och frihetlig arbetsmiljö. HTF har gjort en undersökning som visar att kvinnor som jobbar längst ned i IT-hierarkin – med *telemarketing* och på *callcenter* – utsätts för stark tidspress och stor kontroll. De berättar om arbetsgivare som hotar med uppsägning om de inte uppnår ett visst antal samtal per dag. Den som måste kissa får kortare rast. Vakter övervakar de anställda.

Fram tonar bilden av en svensk arbetsmarknad som visserligen rymmer fler, men som nöter ned många löntagare. Visstidsanställningar ger osäkerhet om framtiden. Stressen gör människor sjuka. Utvecklingen är på väg mot arbetskraftens A- och B-lag, där kvinnor och invandrare befinner sig i underläge.

Detta är också en sanning i dagens blomstrande Sverige.

Kvinnors underordning går igen överallt, i det offentliga livet, i det politiska livet, i företagens styrelserum, i fackföreningarnas uppgörelser om kollektivavtal som diskriminerar kvinnor lönemässigt. Detta är en underordning som inte ändrar sig med konjunkturer. Det är en underordning som har sin bas inte i produktionen utan i reproduktionens maktfördelning, i kärlekens och sexualitetens makt och maktlöshet. Där finns de trådar som leder till de orsaker som finns bakom det förtryck och den diskriminering som i dag pågår av oss kvinnor. Detta är frågor som vi måste lyfta fram.

Vi ser att könsrollsmönstren är tydliga och blir allt tydligare. Det har kommit undersökningar på det också. Det är bra att använda fakta som underlag när vi diskuterar politiska lösningar. Vi kan se att pojkar föredrar pengar och prylar och flickor rättvisa och etiska val. Det är en skillnad som i dag finns tydligt i vårt samhälle från tidig ålder.

Vi kan se att de här frågorna går igen i många praktiska faktiska politiska frågor. Jag ska ta arbetstidsfrågan som ett exempel. Bo Lundgren är en så bra representant för att det är moderata män som står som bromsklossar för en nödvändig modernisering av vårt arbetsliv, en modernisering som bl.a. går ut på att förbättra arbetsmiljön men också på att förändra takten och stressen.

Då kan man fråga sig hur det kommer sig att det är kvinnor som har drivit arbetstidsfrågan under så lång tid. Det är socialdemokratiska kvinnor, det är vänsterkvinnor, det är kvinnor i kvinnodominerade fackförbund. Hur kommer det sig? Hur kommer det sig att det är männen som har varit motståndare? Ja, det har naturligtvis att göra med att när vi kvinnor gick ut på arbetsmarknaden stannade ni män inte hemma. Kvar hemma blev tvätten, de smutsiga kalsongerna och de smutsiga strumporna; kvar blev barnens ouppackade gymnastikpåsar; kvar blev maten som skulle handlas och lagas; kvar blev farmor som skulle skjutsas; kvar blev födelsedagskalasen som skulle ordnas – hela det sociala nätverk som skulle fungera i alla fall när vi kvinnor gick ut i förvärvsarbetet och inte bara blev lönarbetare utan också dubbelarbetare och ni män stannade kvar på jobbet.

Av den praktiska vardagen följde ett starkt krav på förkortad arbetstid som män i alla tider, och i synnerhet moderata män, har motsatt sig. Vad gör vi kvinnor då, Bo Lundgren? Jo, då förkortar vi vår arbetstid själva. Vi går ned till 75 % när barnen är små för att över huvud taget klara av den här pressen. Då betalar vi det själva ur vår egen portmonnä. Det innebär att vi får lägre lön, lägre socialförsäkringar, att vi får lägre pension. Denna vår uppoffring för våra gemensamma barn betalar vi från vaggan till graven. Nu, Bo Lundgren, vill vi att vi ska ta ett gemensamt ansvar för den arbetstidsförkortning som är nödvändig för att vi ska kunna ta ett gemensamt ansvar för våra gemensamma barn och våra gemensamma liv. Det står mellan livet och pengarna, och då är de moderata männen mer intresserade av pengarna.

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Partiledardebatt

Det handlar om att vi ska använda våra gemensamma tillgångar, det vi nu har sparat ihop, arbetat ihop allihopa och som kommer att falla ut i överskott i statsbudgeten – de pengar som ni vill använda till att sänka skatterna till välbeställda, för företag och förmögenheterna – till att förkorta arbetstiden för oss alla så att vi kan få ett liv att leva, ha tid att leva. Det är en modern framtidsreform, och det är det som behövs i dag. Över huvud taget är det reformer som behövs och som det är dags för.

Man kanske skulle kunna tala om ett arbetarrörelsens efterkrisprogram som just skulle bestå av framtidsreformer, där arbetstidsfrågan är central, där arbetsskadeförsäkringen måste förändras och förbättras. Det är framför allt kvinnor som i dag inte får sina skador bedömda på ett sådant sätt att de får tillgång till försäkringen. Vi behöver ha en bättre arbetsmiljö.

Vi behöver ha en fortsatt utbyggnad av förskolan så att alla våra barn oavsett vad föräldrarna gör och oavsett vad föräldrarna tjänar ska få rätt till en bra förskola. Vi är på väg, men vi måste fortsätta. Vi måste höja taken i a-kassan och socialförsäkringarna. Vi måste se till att få anständiga löner inom den offentliga sektorn. Vi måste fortsätta med miljö och skatteväxling. Vi ska naturligtvis gå vidare med kärnkraftsavvecklingen. Vi ska bygga en uthållig tillväxt. Jag tror att vi måste se till att det som är grunden för den uthålliga tillväxten är att vi har ett samhälle som bygger på solidaritet. Då är det inte bara en solidaritet i termer av vackra ord och fraser i festtal eller politisk retorik från talarstolarna utan solidaritet som också ska omsättas i politisk handling. Det är nödvändigt om vi på allvar ska sätta respekt för varje människas lika värde som grund för det samhälle som vi bygger. Då krävs det inte bara att vi ger människor rätt att kräva medkänsla utan också att vi ger människor rätt att kräva respekt och politisk handling. Om alla människor gör det, om alla människor i vårt samhälle ska leva på ett sådant sätt att vi kan säga att vi respekterar att alla ska ha tillgång till bra förskola och skola, sjukvård, omsorg, ha ekonomisk trygghet när det händer saker som man själv inte rår över och allt det som finns i den generella välfärden, om vi ska organisera det så, då krävs det också att vi tar ett gemensamt ansvar, och då kostar det. Då kan inte solidariteten stanna vid välgörenhet. Då är solidariteten omsatt i politisk handling som innebär ett mänskligt samhällskontrakt där vi, i förvisning om att vi har ett ansvar inte bara för oss själva utan också för varandra, kan bygga ett starkt och människovärdigt samhälle – solidariteten som kontrakt mellan människor i förvisningen om att om jag bryr mig om dig och du bryr dig om mig, så får vi ett säkrare och mer värdefullt liv allihopa. Det är målet.

(Applåder)

Anf. 18 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Först kan man säga att det är ett väldigt inbjudande till kongresser och debatter, även sådana som ligger långt borta. Nu har jag en lite närmare: Alla är naturligtvis välkomna till vår stämma som öppnar i Skövde i morgon. Jag kan lova att det kommer att bli många intressanta frågor som vi gemensamt kan diskutera. Det är klart att ni får vara med om ni vill.

Annars är det så, herr talman, att vi var många som – led är väl lite för starkt – såg på hur Gudrun Schyman agerade i t.ex. kommunistfrågan

på sin egen kongress och blev överkörd av en kongress som ändå ville behålla möjligheten att återupprätta de gamla resonemangen. Att vi led är kanske för starkt uttryckt, men vi såg i alla fall att det var på det sättet.

Sedan kan jag säga att vi led lite med Socialdemokraterna, det ska jag gärna säga, när Gudrun Schyman ville plocka ned de gamla ikonerna från väggen och plötsligt sätta upp Per Albin som vi på lite avstånd trodde var ikon hos några andra. Men det må vara hur det vill, jag har egentligen inte med det att göra. Men det var på det sättet i alla fall.

Sedan kan man säga om Gudrun Schymans föregångare, som hon nu tar avstånd ifrån, att en grej var det med dem i alla fall – de var internationalister. Det får man ändå säga. Det är där man bli lite undrande hur Gudrun Schyman och Vänsterpartiet ska förhålla sig. Det verkar som om Gudrun Schyman och Vänsterpartiet drömmer om det gamla folkhemmet, samtidigt som människor vill ha det som av andra har myntats till att kallas vingarnas trygghet. Man drömmer om nationalismen när globaliseringen är den stora utmaningen. Man drömmer om att Sverige ska stå utanför EU när alltfler länder söker sig gemenskap i EU. Det är det som blir lite förbryllande för oss som försöker följa resonemangen. Jag tycker inte att EU är fel, men det är inte heller ofelbart. Det är därför som vi i Centerpartiet vill vara med och påverka det som sker, inte minst i det internationella arbetet där EU har en viktig roll i världen, i Europa och i vår egen vardag.

Problemet med Vänsterpartiet är att man bygger sin politik på rädsla för förändringar. Man vill inte driva en politik där man kan möta och vara med i förändringarna. Då blir den naturliga frågan: Ska även den ismen – internationalismen – förändras hos Vänsterpartiet och Gudrun Schyman till att bli konservativ och isolationistisk politik? Är det vad som föresvävar Gudrun Schyman och Vänsterpartiet i deras förhållningsätt till omvärlden och till Europa?

Anf. 19 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Jag blir nästan rörd över Lennart Daléus omtanke. Han har lidit, säger han, under kongressen. Det gjorde inte jag. Det var en mycket livaktig debatt, och jag är mycket nöjd med de flesta av de beslut som fattades på kongressen. Framför allt är jag oerhört nöjd över att det är en total uppslutning kring den politik som Vänsterpartiet har fört både i riksdagen och utanför riksdagen under den senaste mandatperioden. Det gäller också de linjer som vi har dragit upp inför framtiden och hur vi ser på samarbetet med regeringen och Miljöpartiet.

Jag kan inte riktigt förstå den diskussion om EU och isolationism som Lennart Daléus tar upp. Vi har ju jobbat ganska väl tillsammans i dessa frågor. Vi arbetade tillsammans inför folkomröstningen om den europeiska unionen. Vi har haft samma synpunkter och ståndpunkter i dessa frågor. När vi nu är med så är vi med, sedan driver vi våra frågor där. Både Centerpartiet och Vänsterpartiet har ju EU-parlamentariker som i många stycken arbetar tillsammans. Vi arbetar tillsammans med många centerpartister nu när vi diskuterar hur arbetet kring den kommande folkomröstningen om EMU ska läggas upp.

Den diskussion och de ståndpunkter som vi har i Vänsterpartiet är ju i stora stycken desamma som finns i Centerpartiet. Så jag ställer mig lite frågande till det hela. Det är klart att vi ska samarbeta internationellt,

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Partiledardebatt

men vi ska göra det med respekt för demokrati och med möjlighet för många människors delaktighet.

Anf. 20 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Jag sade inte direkt att jag led med Gudrun Schyman. Nu säger Gudrun Schyman att hon inte led. Det kan bero på att hon är mer hårdhudad än vad jag är. Men får man utstå den behandling som Gudrun Schyman fick utstå på kongressen hade man väl blivit ledsen i alla fall, det tycker jag.

Nu börjar jag förstå en del saker i den här EU-debatten. Gudrun Schyman säger att vi jobbade ihop inför folkomröstningen om EU. Gudrun Schyman måste tänka på någon annan folkomröstning, t.ex. den som hölls i historisk tid om kärnkraften 1980. Men i folkomröstningen om EU stod vi på helt olika sida. Det är själva poängen.

Det parti som jag företräder, Centerpartiet, ville och vill att Sverige ska vara med i EU. Här råder det en förvirring som inte har med sanningen att göra. Vi vill att Sverige ska vara med i EU därför att EU är ett bra instrument för att åstadkomma en massa saker som är bra för människor, t.ex. på miljöområdet, när det gäller handeln med varor och tjänster, på arbetsmarknadsområdet. Det finns en mängd områden som man kan vara med om att utveckla, förbättra och sanera i EU.

Herr talman! Nu förstår jag alltså hur de många misstagen i debatten har kunnat uppstå. Man tillvitar motståndaren tvärtomåsikter och sedan visar man att de är dåliga. Nu har jag försökt att rätta till det här för Gudrun Schyman.

Anf. 21 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Vi ska väl inte dröja kvar i våra interna partiangelägenheter. Jag vill bara säga att jag själv har samarbetat med väldigt många goda centerpartister kring dessa frågor.

De åsikter som finns i Vänsterpartiet finns också väl företrädda i Centerpartiet, kanske inte i själva partiledningen, men ni har ju också medlemmar, Lennart Daléus. Det kan vara bra att tänka på dem ibland också.

Anf. 22 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag vill ge Gudrun Schyman en stor eloge för det inledningsanförande som hon höll på sin partikongress i Växjö. Det var mycket modigt att tala klartext om kommunismen inför en kongress som till stor del bestod av människor som kallar sig kommunister. Det är en fantastisk utveckling från den tid då Gudrun Schyman satt under en bild av Lenin och sade att han hade sagt mycket som var intressant fram till detta klockrena avståndstagande från allt vad Lenin stod för.

När jag för ett och ett halvt år sedan tog initiativ till en bred upplysningskampanj om kommunismens illgärningar kunde jag inte drömma om en sådan framgång, att ledaren för det parti som rymmer kommunisterna skulle ta del av denna informationskampanj. Det var fantastiskt. Så för dagen lämnar jag antikommunistkampanjen i Gudrun Schymans händer, och sedan vill jag tala om det som hon säger att man var så överens om, nämligen den politik som kommunister och andra i Vänsterpartiet tydligen har enats om.

Jag vill ta upp tråden om kvinnornas situation. Det har här talats om hur det går för Sverige, men kvinnornas situation är ju ett område där många känner att utvecklingen går åt fel håll, också efter några år då Gudrun Schyman har haft stort inflytande.

Jag har betydligt större sympati för feminismen än den andra ismen som ni talade om i Växjö, men jag tycker att er feministiska analys ofta är väldigt grund. Ni står – i bästa fall – för en statsfeminism där patriarkatet har ersatts av pekpinna från politiker, men där den enskilda kvinnan är lika blåst på inflytande som hon var under patriarkatet.

Det är precis som Gudrun Schyman säger, att feminism handlar om att se och motverka det som brukar kallas kvinnors strukturella underordning. Men vi behandlar här i riksdagen mängder av förslag som har just den utgångspunkten.

Denna underordning yttrar sig i vårt samhälle t.ex. i att änkor ofta har lägre inkomster än änkemän. Men ni har ju varit med och försämrat för ankorna. Var är den feministiska analysen i det?

Kvinnors underordning yttrar sig i att ju fler kvinnliga lärare vi får, desto lägre blir lönerna. Men ni har inte stött vår kamp för högre lärarlöner.

Den här underordningen yttrar sig i att kvinnor gör mer av hemarbetet. Vi har velat göra det möjligt för familjer att köpa hushållstjänster för att avlasta stressade småbarnsfamiljer och inte minst stressade småbarnsmammor.

Den här underordningen yttrar sig i att kvinnor i lagstiftningen fortfarande betraktas som bihang till sina män när det gäller förmögenhetsbeskattningen. Men den slår ni vakt om. Var är den feministiska analysen i det?

Underordningen yttrar sig i att färre kvinnor än män blir företagare. Men på de områden där kvinnligt entreprenörskap verkligen värderas i vårt samhälle, nämligen vård och skola, är ni emot att tillåta sådant företagande.

På punkt efter punkt har den feministiska analysen sviktat. När feminismen står emot socialistiska dogmer är det alltid dogmerna som segrar. Svara gärna på detta, Gudrun Schyman: Var är den feministiska analysen i dessa förslag?

(Applåder)

Anf. 23 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Det gläder mig att det finns någon som tar upp feminismen. Lars Leijonborg har anledning att göra det, då han ju är ledare för ett parti som åtminstone tidigare förde de här frågorna framåt men som har tappat tempo så att säga. Jag är väldigt glad om Lars Leijonborg kan fortsätta att ta upp de här frågorna.

Feminismen är naturligtvis inte frikopplad från rättvisefrågorna. Det finns ju, som Lars Leijonborg säger, olika schatteringar: statsfeminism, som han säger, särartsfeminism, likhetsfeminism etc. Jag tror inte att det är lönt att inveckla sig i att avskilja sig, utan jag tycker att det är ett bättre förhållningssätt – och det är en uppfattning som jag tror att jag delar med Lars Leijonborg – att titta på de konkreta frågorna; hur det ser ut och vad vi kan göra åt det. Det är väl den utgångspunkt som vi ska ha.

Kvinnors underordning går igen i samhällets alla olika skikt och i alla olika strukturer inom alla olika sfärer. Så är det. En av de frågor som Lars Leijonborg tar upp, änkorna, är en fråga som vi fortsätter att jobba med. Vi har inte tänkt att vi ska lösa frågan genom att försämla för andra svaga grupper, för andra pensionärer eller för människor som är beroende av försäkringssystemen på andra sätt. Vi tycker inte att det är rätt att ta pengarna där.

Vi kopplar ihop feminismen och rättvisan. Bägge perspektiven finns i vår politik. Feminismen, könsperspektivet och klassperspektivet går hand i hand i vår politik. Det är ju det som skiljer oss åt, Lars Leijonborg, och det är det som ska skilja oss åt.

Vad gäller lärarlönerna är det ju inte vi här i riksdagen som sätter löner, och det tror jag väl inte att Lars Leijonborg menar att vi ska göra heller. Självklart behöver lärarna, precis som många andra inom den offentliga sektorn, få bättre status. Vi har ju en fellönesättning i hela den offentliga sektorn, särskilt inom den kvinnodominerade offentliga sektorn. Det gäller ju inte lika mycket i försvaret som inom förskolan, eller hur? Inom förskolan finns kvinnorna, och inom försvaret finns männen. Den här fellönesättningen måste vi naturligtvis komma åt genom arbetsvärderingsinstrument och annat. Det kommer då också att kräva, Lars Leijonborg, mer pengar till kommunerna, som står för arbetsgivaransvaret.

Vad gäller hushållstjänster har vi helt olika uppfattningar när det gäller hur vi ska lösa problemet med stressen för småbarnsfamiljerna och stressen över huvud taget för många människor i samhället. Löser vi det genom att en del betalar andra för att göra det jobb som man själv inte hinner med, eller löser vi det genom att varje människa får möjlighet att hinna med både sig själv och sitt hem genom en kortare arbetstid? Där har vi olika förslag.

Jag kan konstatera att väldigt många kvinnor delar Vänsterns syn på arbetstidsfrågan och ser arbetstidsförkortning som en lösning. Andra kvinnor tycker att detta med hushållstjänster kunde vara bra. Men vad händer då? Jo, då får vi en yrkesgrupp som består av kvinnor som städar för att underlätta för andra kvinnor. Förmodligen är de ganska lågt betalda och med rätt så dåliga anställningsförhållanden, om det ska vara på det sätt som ni har tänkt att organisera det.

Det finns i dag företag som sköter städning och liknande. Det går alldeles utmärkt att använda dem, men då tycker man att det är för dyrt. Men våra gemensamma pengar vill inte vi använda till att subventionera enskilda hushålls städning, utan dem vill vi använda till våra gemensamma angelägenheter, t.ex. en reform om arbetstidsförkortning.

Anf. 24 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Gudrun Schyman och jag har märkligt nog en del gemensamt. Vi är ju de två socionomerna i partiledarkretsen, och jag uppskattar även det avsnitt i Gudrun Schymans anförande som handlade om de växande klyftorna i vårt samhälle – segregation och sådant. Sedan häromveckan är vi tydligen också förenade i kampen mot kommunismen.

Jag har verkligen tagit del av en del protokoll från er kongress i Växjö. Det var rätt fantastiskt att se hur jag blev en slags voodoodocka. Ordföranden i ungdomsförbundet, Jenny Lindahl, gjorde propaganda för

en bok som hon har givit ut som heter *Utan heder*, där jag finns på bild på framsidan, flera bilder t.o.m. Hon sade: Det här är en mycket bra bok, en kulturgärning som vi har givit ut, och den borde läsas av sådana som tydligen känner dåligt samvete för att de gick med i våldsrörelser och odemokratiska rörelser på 60-talet. Det är ju uppenbart att det var Gudrun Schyman hon syftade på.

En annan kvinnlig talare på kongressen sade så här: Det är inte alls obegripligt vad kommunism är – det var alltså med tydlig hänsyftning på Schymans huvudanförande. När någon inte begriper, förklarar jag en gång till. Och om man inte begriper då heller, förklarar jag ytterligare en gång – jag hörde detta på radio. Sedan fortsatte hon: Begriper man inte då heller – jag tror att många radiolyssnare tänkte som jag, att då skickas de väl på korrigeringsläger, men det sade hon inte – är det förmodligen Lars Leijonborg som jag talar med, för han begriper ju ingenting. Men det var ju i själva verket Schyman som var måltavlan. Så vi har också det gemensamt. Jag tycker som sagt att det är fantastiskt om ledaren för detta vänsterpartiet kommunisterna deltar i denna upplysningsverksamhet.

Sedan bekräftar ju Gudrun Schyman i sitt inlägg att Vänsterpartiet motsätter sig hela den konkreta agenda som finns för att komma framåt med jämställdheten därför att man värderar annat högre. Man vill inte höja lärarlönerna så mycket som de borde höjas. Varför vill man inte det? Jo, för att LO är helt emot det. Vi har alla hört Hans Karlssons våldsam angrepp på lärarnas lönekrav, och Gudrun Schyman vill försöka vinna sympati inom LO. Därför har man ställt sig på motståndarnas sida.

Det blir mer och mer patetiskt varje gång Gudrun Schyman ska svara sitt agerande när det gäller änkorna. Det är ju en skandal! Ni har lovat änkorna att förbättra deras situation, men ni har medverkat till en kraftig försämring. Åren går och ni gör ingenting åt det.

När det gäller hushållstjänster säger ni att ni inte vill ge skattesubventioner. Nej, det vill inte vi heller. Vi vill ge en rimlig skattebörda på de människor som ska utföra tjänster i vårt samhälle, så att normala barnfamiljer har råd att betala vad det kostar. Det är ju så livskvaliteten kan höjas. Det är så stressen kan minska för barnfamiljer. Det är så vi kan skapa mer tid för barnen.

På punkt efter punkt visar det sig att Vänsterpartiets feminism är en mycket tunn fernissa, och det tycker jag är mycket, mycket beklagligt.

Anf. 25 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Skulle det vara en tunn fernissa, skulle det var mycket, mycket beklagligt. Det tycker jag också. Nu är det inte så. Jag har inte ens tid att reda ut hur det ser ut. Men jag ska genast lämna över en skrift till Lars Leijonborg, eftersom han läser flitigt, och det gläder mig att han gör det och att han tar del av vad som sägs på ett noggrant sätt. Jag har förstått att Lars Leijonborg har tagit del av mitt kongresstal på ett noggrant sätt, och det gläder mig också.

Jag menar att jämställdhetsfrågorna också är förknippade med rättvisefrågorna och solidaritetsfrågorna. Ska vi på allvar ta oss an den maktstruktur som i dag förtrycker kvinnor, krävs det ett gediget politiskt arbete med en gedigen politisk analys. Det handlar inte bara om hushållstjänster. Det handlar inte bara om lärarlöner. Det handlar om att ifrågasätta den maktstruktur som med en självklarhet ligger som en död hand

Prot.

1999/2000:128

15 juni

Partiledardebatt

över samhällets olika institutioner. Det gäller också inom det politiska livet. Det gäller inom den privata sektorn, inom den offentliga sektorn, inom universitetsvärlden osv. Det arbetet, Lars Leijonborg, tycker jag att det vore väldigt bra om vi kunde göra tillsammans på ett odogmatiskt och fördomsfritt sätt. Låt oss analysera verkligheten. Låt oss någon gång i den politiska debatten sätta kvinnors underordning i centrum. Det välkomnar jag.

Anf. 26 ALF SVENSSON (kd):

Herr talman! Låt mig berätta en episod ur, som det brukar heta, levande livet.

En dam ringer och är mycket upprörd. Hon är ensamförälder. Jag får veta att hon och hennes son har det ganska tufft. Hon berättar följande:

I går var min son ute och cyklade här i kvarteret. Han var lycklig därför att han äntligen hade kunnat köpa sin hett eftertraktade cykel. Den kostade 6 000 kr. Han hade inte tagit många svängar runt kvarteret förrän han stoppades av ett ungdomsgäng som bad att få låna hans portabla telefon. Han hade ingen mobiltelefon. Då stal busarna hans cykel.

Mamman berättade att hon förstas genast ringde till polisen. Där fick hon beskedet att polisen inte hann komma förrän senare, kanske först dagen därpå, om man över huvud nu skulle komma för en cykelstöld. Mamman gav sig inte. Hon frågade till slut desperat polisen vad hon skulle göra. Polisen sade: Flytta härifrån.

Nu har inte jag hört polisen säga detta, men jag har hört en oändlig mängd berättelser, eller kanske rättare pustanden, fyllda av uppgivenhet då personer sagt: Nu har min cykel stulits. Ofta har de kunnat tillägga: igen, eller också kan de berätta att det är den tredje eller fjärde cykeln som de blivit bestulna på.

Herr talman! Jag skulle självfallet kunna erinra om hur regeringen tidigare dragit ned på anslagen till rättsväsendet. Och jag borde väl egentligen erinra om att vi kristdemokrater gång på gång sagt att detta är kontraproduktivt, att det inte är något sparande, eftersom det som kallas sparande sedan går åt till åtgärder mot ökad kriminalitet i rättsväsendets olika maskinerier.

Men det handlar verkligen inte enbart om pengar när vi talar om rättsväsendet. Att leva med otrygghet, att bära på känslan av att ha blivit kränkt, en känsla som många vittnar om efter lägenhetsinbrott, att i unga dagar ha blivit rånad, sparkad och skymfad, kan inte mätas i pengar.

Den unge pojken som skrapat ihop 6 000 kr till en efterlängtd cykel och ser att samhället blott och bar registrerar detta, vad händer i hans hjärnkontor, som vi brukar uttrycka det? Vad får han för relation till rättssamhället? Eller vilka signaler får han från myndigheter och vuxensamhälle? Vi vet ju allihop att det fungerande rättssamhället fordrar medborgare som har respekt för och tillit till rättssamhället.

Herr talman! Jag tror inte att vi någonsin med hjälp av enbart poliser eller resursstarka, snabbt effektuerande domstolar kan komma till rätta med kriminalitet, våld och förstörelse. Polisen och rättsväsendet är en oerhört viktig del i vår demokrati. Men jag tycker att vi borde fundera mycket mer över vilka mekanismer som kan motverka och som kan tränga tillbaka brottsbenägenheten. Om antalet rån, nedsparkande, våld och vanvett ökar så är det väl alldeles klart att Statsrådsberedningen,

finanserna och vi alla kan sjunga den ekonomiska tillväxtens lov tills vi är hessa. Ursinnet kommer under tiden att jäsa och välla över alla kontrollerbara bräddar. Och låssmeds- och vaktbolag blir nästa hitbransch på börserna.

Herr talman! Ni får rynka på näsan om ni vill eller skaka på huvudet om ni så önskar, men jag tänker fortsätta så länge jag har förmånen och äran att få delta i Sveriges riksdag att tala om de små nära miljöernas oersättliga roll för det trygga samhället. Jag är nämligen säker på att samtidigt som ordet globalisering numera finns på snart varje politikers läppar så gäller att vi människor behöver den känslomässiga närheten.

Det går ett rop, anser jag, över hela den svenska ungdomskulturen. Det hörs i stort sett i varenda förskoleklass och i varenda skolklass. Vad är det man ropar efter på de mest skiftande sätt och med ibland de mest egenartade, för att inte säga oacceptabla, metoder? Ja, det är försås möjligt att jag hör fel, att jag tolkar fel. Men här i kammaren måste det vara min rätt och faktiskt också min plikt att berätta hur jag uppfattar ungdomsvärldens signalerande. Jag tror att många flera har hört ropen från barn och ungdomar efter flera vuxenkontakter, efter vuxna som hinner och vill bry sig om och efter mer tid från någon eller några få i barnets eller ungdomarnas omedelbara närhet.

Vi kristdemokrater hade för en del år sedan en kampanj på temat: Ge familjen en chans.

Det har gått så långt i vårt land så att en hel del i denna kammare knappast vågar ta ordet familj i sin mun. Och andra opinionsbildare koncentrerar sig på att harva fram och tillbaka med en debatt som handlar om vad det är som ska få definieras som familj.

Herr talman! Det är min fasta övertygelse – jag har verkligen inte behövt hämta den från några ideologiers lärofäder eller från övervintrande 60-talskretsar, där rädslorna för att vara omoderna skrämmar till bristande civillikhet, utan jag har hämtat min fasta övertygelse från svensk vardagsverklighet – att barn och ungdomar behöver ha rätt till sina föräldrar. Barn och ungdomar måste få identifiera sig med några få vuxna. Och det kan inte vara annat än statens och kommunernas oavvisliga uppgift att se till så att det skapas tid och möjligheter till denna identifikation.

Det är därför så sällsamt egendomligt att regeringen och dess hit- och ditsludsande stödpartier lägger fram det ena förslaget efter det andra som försvårar och försämrar barns och ungdomars möjligheter att få tid för de, generellt sett, mest naturliga vuxenkontakterna, nämligen kontakterna mellan föräldrar och barn.

Vi kan inte leverera trygghet via Internet eller bredband. Det behöver inte diskuteras, det vet vi alla, att arbetslöshet skapar sociala problem och att brist på pengar leder till materiell otrygghet. Men jag tror att vi bedrar oss i grunden om vi inbillar oss själva och andra att det enbart är med hjälp av penningen som man driver undan rotlöshet och vilshenhet och dränerar de sumpmarker där kriminalitet och våld jäser.

Ingvar Carlsson fick i en av sina många avskedsintervjuer frågan vad han var besviken på i sin politiska gärning. Han svarade: Jag är besviken på att vi byggde ett välfärdssamhälle och fick brottslighet och narkotika-problem.

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Partiledardebatt

Påstå inte något annat, Göran Persson, än att maxtaxan, om den nu genomdrivs, kommer att medföra att föräldrar och barn får mindre tid tillsammans. Sluta att kalla det frivillighet när det i själva verket är i det närmaste ogörligt för kommuner att tacka nej till subventioner. Vad är det annat än hånfullt mot allt vad kommunal självstyrelse heter att ropa ut till landets kommuner: Gör som vi säger, annars få ni inga pengar!

Och förresten, Göran Persson, vart tog talet om maxtaxa inom äldreomsorgen vägen? Det kunde vi kanske få något besked om här i dag.

Det finns tusen och åter tusen olika familjesituationer. Därför är det helt obegripligt att ni socialdemokrater år 2000 fortfar att agera överförmyndare och att ni fortfarande sitter fast i kollektiva lösningar. Det borde ju vara den självklaraste sak i världen att vi politiker skapar förutsättningar för föräldrar att välja, att vi betror föräldrar att välja just den omsorgsform som de anser vara bäst för den egna familjesituationen eller barn-föräldra-situationen. Och är det något vi borde skapa förutsättningar för så är det, som samhället ser ut, mer tid för barnen.

I den senaste SIFO-undersökningen om barnomsorg som presenterats offentligt – det var i Aftonbladet i mars i år – framkom det att åtta av tio vill ha fyra års barnledighet. Att ni då bara kan komma er för att fortsätta med en politik som formligen ångar av den åldriga inställningen att politiker alltid vet bäst.

Maxtaxan är ett orättvist påfund. Ni tre maxtaxepartier borde åtminstone vara så mycket "karlar" för era förslag att ni tillstår att det här förslaget mest gynnar barnfamiljer med höga inkomster och att det struntar i hur vissa barnfamiljer vill ha det, och har det.

Jag tror faktiskt att det skulle vara ganska enkelt för en regering att få stor uppslutning kring kravet på rättvisa *mellan* barnfamiljer men regeringen odlar verkligen inte en sådan medborgerlig inställning.

Och, herr talman, det är ju inte enbart när det gäller barnomsorg som Göran Persson och hans regering vill vara förmyndare. Det är inte svårt att leverera massvis med citat som bestyrker att helst ska den rödmeleerade regeringsmajoriteten också bestämma så att friskolorna hålls kort. Ja, helst ska de väl inte få finnas.

Sedan har vi vården. Trots att varenda en av oss, om vi vill vara ärliga, vet att det i dag är bekymmer såväl i landsting som styrs av socialdemokrater och vänsterpartister som i landsting som styrs av borgerliga partier vägrar Göran Persson och hans ministrar att släppa fram modeller som innebär att undersköterskor, sjuksköterskor och läkare får ta ett större eget ansvar och komma närmre beslutsfattarna. Ordet privat är så outhärdligt att regeringen måste stifta lagar mot att vård bedrivs av andra än av politiker som huvudmän. Ordet vinst ska helst bära pestflagg när det nämns i samband med vård och omsorg. Att betro medborgare som ska ha bredbandens möjligheter, som kan kommunicera med hela världen via Internet och som äger frihet att växla mellan ett otal TV-kanaler att själva kunna välja och ställa krav gör i varje fall inte den svenska rödmeleerade regeringen.

Herr talman! Regeringen sitter fast i en maktkoalition som fäller ned bommarna så fort någon vågar yttra sig om en reform som inte drar åt kollektivism och förmynderi.

Nu ska, såvitt jag förstår, Göran Persson tvingas dra på sig den vänsterknäppta tvångskappa som Gudrun Schyman inte ville ha men som

vänsterpartikongressen i Växjö skickade med henne för att kränga på Göran Persson – Vänsterpartiet som vill avskaffa kapitalismen och som snor sig som ormar i rödmyrestackar när de ska förklara vad det betyder, Vänsterpartiet som fortfar att tro att ju högre skatter och ju mer som förstatligas, desto bättre är det. Arme Göran Persson!

Kom loss, Göran Persson! Det är vår – ja, rentav sommar – år 2000. Det går inte att lägga töm och betsel på medborgare som lever i ett kunskapssamhälle och i en alltmer internationell och globaliserad tillvaro, hur mycket man än ropar på detta från LO-borgar och vänsterpartikongresser.

Morgondagens verklighet sjuder av valmöjligheter för individen. Vi kan knappast fantisera, tror jag, om hur individer och hushåll framöver kommer att känna sig oberoende. Internationaliseringen eller globaliseringen kan ingen socialdemokratisk nationell regering hejda. Det krävs respekt för individens frihet. Och det fordras att den etiska kompassen fungerar hos oss alla när möjligheternas gränser nära nog utplånas.

Det går inte att ens bitvis sitta fast i sådana tokerier som att kapitalismen ska avskaffas eller att svensken ska ha överförmyndare när övriga européer får uppleva sig vara betrodda.

Mona Sahlin har förstås rätt när hon säger att skatter ska sänkas. Det finns ingen annan väg, säger hon. Globaliseringen tvingar Sverige att sänka kapital- och förmögenhetsskatterna. Och det är relativt bråttom. Så talar en av näringsministrarna. Det är klart att man när man läser det kan fråga sig om det inte finns en ideologisk gräns mellan Göran Persson och Mona Sahlin. Tidigare uppmanade ju Persson oss att inse att det finns en sådan gräns. Där finns den tydligen.

Ja, som vi alla vet: Sverige har världens högsta skattetryck. Det har bl.a. lett till att svenska experter skattebefrias medan utländska experter verksamma i Sverige särbehandlas med skattesubventioner. Det har lett till att 17 av landets 18 aktiemiljardärer av regeringen befriats från förmögenhetsskatt på sina aktier. Finns det ingen ideologisk gränslinje där emellan? Det har lett till att det är vanliga hederliga och sparsamma medborgare som straffbeskattas därför att de levit som vi politiker önskar att de ska leva. Det har lett till att många fruktar att statsministern ska fortsätta att hålla fastighetsägare på sträckbänken.

Herr talman! Sverige behöver få uppleva att medborgare myndigförklaras och att individer och familjer äger statsmaktens förtroende. Staten är till för medborgarna och inte medborgarna för staten.

Den som tror att svensken kommer att erbjudas ökad frihet och större förtroende när Schyman nu ska ta nacksving på Persson måste ha frikopplat sig från allt vad verkligheten visar.

(Applåder)

Anf. 27 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Alf Svenssons berättelse om den stulna cykeln pekar på problem som otvetydigt finns i vårt välfärdssamhälle. I årets budget ökar vi kraftigt resurserna till polis- och rättsväsendet. Framför allt närpolisen tror jag är viktig i de här sammanhangen. Men det handlar inte bara om detta. Det här är ju en effekt av ett samhällsklimat som har väldigt många diffusa orsaker.

Prot.

1999/2000:128

15 juni

Partiledardebatt

En viktig orsak är, tror jag, det höga samhällstempot. Jag tänker då på stressen, ekonomismen och de ökade klyftorna mellan människor ekonomiskt och socialt. De som stal cykeln hör säkert till de ungdomar som inte ens kan drömma om att någonsin få råd att köpa en cykel för 6 000 kr. Vi behöver alltså en bättre fördelningspolitik i Sverige. Vi behöver ha mer tid för barnen; det är alldeles riktigt. Bästa sättet att få mer tid för barnen, att få mer tid för föräldrar att träffa sina barn, är att sänka arbetstiden.

Maxtaxan – eller mixtaxan, som den väl egentligen ska kallas eftersom vi nu kombinerar ett procenttak med ett krontal – är fördelningspolitiskt bättre än Socialdemokraternas ursprungliga modell. En viktig sak att betona är att mixtaxan inte på något sätt påverkar de fristående alternativen eftersom de lever på bidrag från kommunerna. I och med att de kommunala kostnaderna för barnomsorgen ökar kommer också bidragen till de fristående alternativen att öka.

Alf Svensson kan när det gäller fristående alternativ inom skola och barnomsorg vara lugn. Miljöpartiet står fortfarande fast vid den linjen och kommer att värna möjligheterna för de fristående alternativen även framöver.

Jag har en fråga till Alf Svensson och det gäller då en annan sak, nämligen EMU. Alf Svensson lyckades trumma ihop en EMU-positiv kristdemokratisk majoritet genom att lansera EMU som ett sätt att motverka mammon, penningens och habegärets gud. Jag ställer mig lite frågande till det. Kan verkligen ett genom EMU ännu mer integrerat EU fungera som en motvikt till mammon? Finns det något som helst tecken på ett sådant motviktande i dag? Svaret måste rimligen bli nej. Det finns ingenting som tyder på någon direkt ambition inom EU att reglera marknadskrafternas fria framfart.

Ett politiskt inflytande över ekonomin innebär inte med nödvändighet kommunism eller socialism. Vad som krävs är att det politiska systemet har rätten, intresset för och förmågan att formulera de spelregler som kapitalet har att följa. Dessutom handlar det om modet att föreslå bromsande åtgärder på områden där marknaden fungerar lite väl friktionsfritt i dag och där frihet är detsamma som hänsynslöshet.

En möjlighet som diskuterats länge är Tobinskatten, en omsättningskatt på valutatransaktioner. Jag undrar om Kristdemokraterna anser att Tobinskatten är en bra metod – att alltså bromsa valutaspekulationerna och att få in skatteintäkter som kan användas till bistånd inom FN-systemets ram – eller om Alf Svensson och Kristdemokraterna har andra förslag för att bekämpa mammon.

Anf. 28 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Först vill jag hälsa Hammarström välkommen till den nya uppgiften att företräda Miljöpartiet här under partiledardebatterna.

Jag har förståelse för att Hammarström behöver upp och två sina händer efter att ha gjort upp med Socialdemokraterna om maxtaxan. Den går nämligen på tvärs mot vad ni har gått ut och sagt förut i det här avseendet.

Kom nu inte och dribbla. När ett barn har fyllt ett år, Hammarström, så upphör föräldraförsäkringen. Då finns det de som vill ordna barnomsorg på ett annat sätt än det som regeringen, ministrar och ni föreskriver.

De får intet av de här miljarderna – fortsättningsvis intet och noll, Hammarström!

Sedan får man använda vilka omskrivningar som helst, och sedan kan man gå upp här som Göran Persson och säga: Vi står inte för förmynderi. Men det är klart att det är förmynderi när vissa får noll, och andra, som rättar in sig i ledet, får rejäla skattesänkningar – i synnerhet om de har rejält höga löner.

Folk är icke dumma. Folk begriper, och folk ser igenom. Ni har sålt er i detta avseende för något som är mindre än en grynvalling när det gäller familjepolitiken. Det gör mig häpen.

Jag skulle väldigt gärna vilja ta upp frågan om EMU, men det låter sig icke göras i en kort replik på några få minuter. Det får vi ta vid ett annat tillfälle.

Det är inte enkelt med EMU. Det är inte bara fördelar – det är också nackdelar. Men när man har vägt de här skålarna mot varandra så är det min ärliga övertygelse att Sverige bör vara med i det EMU som finns.

Sedan är det ju förfärande lätt att göra som Hammarström, och som kongressen gjorde där i Vadstena. Ni bara fyllde på, och fyllde på och fyllde på! När någon frågade: Vad kostar detta? så sade ni: Det har vi ingen aning om!

Den repliken har funnits förr i samhällsdebatten, men då har den funnits där i skämtsammanhang. Akta er för att hamna där!
(Applåder)

Anf. 29 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Jag tvår inte mina händer för mixtaxan, och jag dribblar inte heller.

Det hade varit bättre för debatten om de borgerliga partierna inte hade lagt ut dimridåer om att mixtaxan försämrar för de fristående alternativen, för det gör den inte.

Däremot håller jag med om att de föräldrar som av olika anledningar väljer att vårda sina barn hemma inte får del av de pengar som nu går till maxtaxan – det är alldeles riktigt.

Som det nu är så tar föräldraförsäkringen slut efter 12 månader. Men som en del av budgetuppgörelsen kommer det att vara 13 månader snart, och vi har som mål att förlänga föräldraförsäkringen till 15 månader. Sedan vill vi fylla ut tiden mellan 15 månader och tre år med ett dubbelt barnbidrag för de barn som inte är inskrivna inom barnomsorgen.

För att råda bot på obalansen kommer vi också att lägga fram ett förslag i höstens motionstid om att man ska få möjlighet att vara anställd som kommunal dagbarnvårdare åt eget barn. Där finns det en majoritet i riksdagen om de borgerliga partierna väljer att stödja detta förslag.

Även om två minuter är lite kort tid för att beskriva hela EMU-problematiken så kunde det ändå vara intressant att höra åtminstone ett förslag på hur kristdemokraterna vill motverka mammon i EMU och EU.

Anf. 30 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag är naturligtvis mycket imponerad av att Hammarström har den tilltron till oss att vi kan motverka mammon. Nu är det ju så att mammon inte bara huserar i Sverige, utan han – för det är väl en han – är numera globaliserad och internationaliserad. Och då hjälper det

Prot.

1999/2000:128

15 juni

Partiledardebatt

inte alltid så mycket vad vi tycker i den här kammaren. Men ett faktum råder: Vi behöver ty oss till andra ekonomier för att över huvud taget kunna försvara vår lilla svenska ekonomi mot de enormt starka krafter som, om vi nu ska använda uttrycket, mammon är i besittning av.

Sedan är det det här vanliga med Miljöpartiet. Man säger: Ja, nu har vi ställt upp på detta, men sedan kommer vi med en motion här framöver, och så småningom lägger vi fram det förslaget.

Man vet aldrig var man har er. Ni har ju gjort upp nu med Socialdemokraterna, och de sitter naturligtvis och håller andan. Står ni för uppgörelsen, eller står ni inte för den?

Det är det faktiskt ingen som vet i dag. Vid varje analys som görs i medierna säger man att man inte riktigt vet hur Miljöpartiet kommer att ställa sig i de här frågorna framöver. Nej, det vet vi inte efter replikskiftet med Hammarström här i dag heller.

Anf. 31 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! När det är slutdebatt i kammaren så brukar vi som är partiledare ganska mycket stå och gnälla över det som har varit. Möjligen är det det som gör att vi inte är så populära, i alla fall inte alla av oss, som partiledare i den här typen av arbete.

Jag ska inte bara gnälla i dag, utan säga att det finns en del saker som faktiskt har varit bra. Vi har åstadkommit en del bra saker under det gångna året.

Det viktigaste tycker jag är att vi tack vare en fredlig utveckling i vår omvärld har kunnat frigöra resurser till vård och omsorg. Det har varit, och är, ett viktigt beslut. Det innebär en rejäl satsning på primärvård, äldreomsorg och psykiatri samt ökad tillgänglighet och mångfald i vården. Allt detta ska kunna byggas efter lokala förutsättningar, även om det är ett nationellt ansvar att se till att det drivs i gång ett förändringsarbete.

För oss i Centerpartiet är det inte någon ideologisk fråga vem som äger vården, som det ju är på lite andra håll. Det tycker jag är en praktisk fråga – det är en fråga om efterfrågan på och tillgång till bra vård. Det som är en ideologisk fråga för oss är att vården ska ges efter behov och vara solidariskt och rättvist fördelad, och det är någonting annat.

De här fyra områdena kommer att vara viktiga när det gäller att ge ny inriktning på vården. Det räcker inte med det som Lars Engqvist i går redovisade som en handlingsplan, och som bygger mycket på det gemensamma arbetet. Det finns mycket övrigt att önska om hur en nationell handlingsplan för vården skulle se ut. Men det finns säkert utrymme att ge sig i kast med ett sådant arbete under de kommande åren.

Den andra sidan av myntet var försvaret och försvarets nya organisation. Den kommer att ge oss bättre möjligheter att möta nya typer av hot. Vi har fått en sårbarhet i samhället som har ökat på många sätt, och blivit förändrad. Vi måste förebygga den sårbarheten med mer sofistikerade metoder än kanoner.

Den omställning som vi genomför nu leder till ett bättre försvar – lite i likhet med den diskussion som jag tycker man kan föra från tid till annan för att se vad som har hänt på energiområdet. Jag är övertygad om att vi kommer att kunna föra något av samma diskussion om 5–10 år när det gäller försvaret och vad vi gjorde av de resurser som blev över. Var det rätt inriktning, eller var det inte? Jag välkomnar alltså att vi gör en

sådan summering om 5–10 år och ser vilken väg som var den riktiga och rätta.

Vi vill vara med om att forma ett modernt försvar som klarar av att försvara internationella och nationella nära värden. Det innebär förstås också att vi ska ha ett ökat säkerhetspolitiskt samarbete och ökad samordning. Men det finns inte skäl att ompröva vår militära alliansfrihet i ett säkerhetspolitiskt perspektiv.

Det andra, herr talman, som man kan vara glad över är att vi har en god ekonomisk utveckling i Sverige, för så är det ju. Det krävdes stort politiskt mod att genomföra en sanering av ekonomin av det slaget. Det politiska ledarskap som då användes skördar Sverige som nation nu frukterna av. Men vi kan inte bara njuta de frukterna, utan nu ska vi också skapa rättvisa och förändring.

Jag menar att det behövs en fortsatt förändring av svensk ekonomi för att den ska fortsätta att vara framgångsrik. Trots den goda högkonjunktur som vi har nu, präglas stora delar av Sverige av arbetslöshet, avfolkning, tomma lägenheter och en tilltagande segregation. Tillväxt sker bara i vissa delar av vårt land. Sverige håller på att tudelas.

Vi menar att vi måste ha en fortsatt reformpolitik som syftar till att stärka den enskilda människans möjligheter och utveckla de enskilda småföretagens möjligheter. På det sättet kan vi skapa tillväxt i hela landet. Vi måste sänka skatterna, göra det lättare att starta och driva småföretag och förbättra skolan och infrastrukturen.

Herr talman! När man säger infrastruktur leder det snabbt in på detta med bredband. Jag läste i tidningen i dag att när man säger bredband i den politiska debatten numera så fnissar omgivningen, eftersom man tar i en fråga av det slaget. Nu fnissade inte Alf Svensson, men det var en grej i det Alf Svensson sade där jag inte riktigt gör samma bedömning. Alf Svensson sade att vi inte kan skapa trygghet via Internet och bredband. Det är naturligtvis på sitt sätt rätt. Men jag tror att det i det synsättet ligger möjligen ett ifrågasättande av det här nya instrumentet som en del i att faktiskt skapa trygghet i samhället.

Om vi använder det nya instrumentet rätt över hela landet ger det möjlighet till den distansutbildning som ger människor trygghet. Använt rätt leder naturligtvis utnyttjandet av informationstekniken i form av bredband till att vi kan nyttiggöra oss det som lite förenklat heter telemedicin. Vi kan höja kvaliteten i vården av äldre människor utanför de orter som har tillgång till ett gott vårdssystem. Jag tror att det skapar trygghet. Vi behöver arbeta nära varandra som människor. Jag tror att vi måste bejaka de här nya instrumenten som en del i trygghetsskapandet.

Nu ska jag kanske inte referera mer till Alf Svensson, men jag såg någonstans att Alf Svensson sade att man inte kan köra timmerstockar, timmerlass eller något sådant på bredband. Det begriper jag också att man inte kan göra. Men det går inte heller att köra distansutbildning på en asfalterad väg. Vi måste ha förmågan att kombinera båda de här grejerna om vi ska kunna se på infrastrukturen på rätt sätt.

Herr talman! Jag tror alltså att en digital allemansrätt vore bra. Det är inte det som regeringen har skapat. Jag kommer att granska detta sedan. Näringsministern har sagt att inom två år kommer 98 % av befolkningen i landet att ha tillgång till bredband. Det är våren 2002. Vi ska kolla det.

Prot.

1999/2000:128

15 juni

Partiledardebatt

Jag tror tyvärr inte att det arbete regeringen bedriver på det området leder till det. Men det är en senare fråga.

Den tredje delen jag vill ta upp är att det har varit bra att det funnits möjligheter att skapa överenskommelser inom familjepolitiken. Det har skett. Familjer vill ha valfrihet och mångfald. Familjer vill ha bättre resurser. Så är det.

Nu finns det ett gemensamt borgerligt alternativ till maxtaxa. Det lägger grunden till att alla familjer får lika möjligheter, men lösningen behöver inte vara likadan. Det borde stämma med Miljöpartiets politik. Men trots det här resonemanget som fördes alldeles nyss stämmer inte det. Det är alldeles uppenbart att Miljöpartiet har sålt smöret till Socialdemokraterna och möjligen också tappat pengarna.

Jag hoppas, Matz Hammarström, att det ska vara möjligt att diskutera de här frågorna. Jag hoppas att det ska vara möjligt att nå breda lösningar med den inriktning som jag trodde att ni i Miljöpartiet hade.

Herr talman! Det förtjänar barnen, och det förtjänar barnens föräldrar. (Applåder)

Anf. 32 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag tänkte be att få illustrera mitt inledande resonemang med ett litet citat från en partiledardebatt under förra året.

”Anf. 35 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik: Fru talman! Sälj Telia, säger Lars Leijonborg. Aldrig. Det skall vara kontrollerat av offentliga instanser, gärna i samverkan med ett annat nordiskt land som har en god tradition på det här området.”

Nu ser vi på TV varje dag hur Björn Rosengren jublar över att Teliaaktien har blivit en folkaktie och att hela bolaget ska säljas ut.

Med detta vill jag inte alls ägna mig åt något politikerkäbbel och säga att ni inte ska ta våra idéer. Det är precis tvärtom. Jag tror inte att ni har svängt i den här frågan på grund av våra argument. Teliaaktien som folkaktie var ju vår idé som ni argumenterade emot. Ni har svängt på grund av att ni har tvingats av omständigheterna. Och så är det ofta. En hel del av det som händer i Sverige i dag är mer liberalt än socialdemokratiskt. Ett Sverige med 6 miljoner aktieägare var ju inte er vision. Det var vår vision. Ett Sverige i EU var en tanke som Socialdemokraterna länge avskydde. En avreglerad telemarknad var Socialdemokraterna mycket skeptiska mot.

Det som är bra i Sverige händer alltför ofta trots Socialdemokraterna, inte tack vare Socialdemokraterna.

Vi kan ta den här veckan. Det är inte bara det att Telia såldes i förrgår. Det var bra. I förrgår fick vi dessutom majoritet för inrättandet av en oberoende riksrevision under riksdagen. I går fick vi efter 25 års kamp besked om att Socialdemokraterna accepterar ett husläkarsystem.

De här exemplen är trots allt undantag. För mig visar de verkligen inte att det är väl med den riksdagsmajoritet som nu finns. För mig är det tvärtom uppenbart att vi behöver en riksdagsmajoritet som bejakar en liberal utveckling i stället för att ständigt spjärna emot den.

Om jag får vara lite personlig, är det detta som alltid har fascinerat mig i politiken, dvs. den här skärningspunkten mellan idéer och konkreta beslut. Man måste ha en fast grund av värderingar. Bara idéer blir för fluffigt. Det spännande är när idéerna materialiseras i form av konkreta

beslut. Ibland sker det efter en lång och hård opinionsbildning och många sammanträden och ibland efter kompromisser. Det är när de påverkar människor av kött och blod som idéerna blir levande.

Å andra sidan är beslut utan idéer något för byråkrater. Flinka ämbetsmän kan smidigt sno ihop vilken beslutsformulering som helst. Och det kan säkert vara ett spännande och hedervärt yrke det också, men det är ingenting för mig.

Jag minns när jag i början på 70-talet, när jag var några och 20 år, ledde ett arbete i min dåvarande hemkommun om att bygga ut daghem. Vi gick i parker och skogsbackar och diskuterade och bestämde var nya daghem skulle ligga. Ända sedan dess har jag känt den här fascinationen över att få delta i en demokratisk process som förändrar samhället och som förändrar villkoren för enskilda människor. Idén med just det projektet var att skapa bättre uppväxtvillkor för barn och större jämställdhet bland föräldrar.

Trots att Folkpartiets siffror under mina år i politiken sällan har varit så där riktigt höga, har jag haft förmånen att många gånger få uppleva hur politiskt arbete lönar sig och hur idéer till sist har kunnat förvandlas till beslut och konkreta samhällsförändringar.

Min bild av ministären Persson är att den inte har särskilt många idéer. Den tvingas av omständigheterna att ibland fatta vissa beslut, men idéer och egentligt ledarskap är en bristvara.

Ni riskerar att uppfattas som 50 %-medlemmar, sade Luxemburgs gästande premiärminister häromveckan när han var i Stockholm. Och så är det. Regeringen flyter med opinionen snarare än att forma den. Häromdagen skrev Tony Blair en artikel tillsammans med sin spanske kollega, Aznar. Budskapet i den var mycket tydligt riktat till de regeringar i Europeiska unionen som drar benen efter sig: Nu måste vi satsa på att utveckla samarbetet i Europa, inte bromsa och tveka. Jag hoppas verkligen att Göran Persson uppfattar den brittisk-spanska vinken.

Jag skulle vilja använda resten av min talartid här till att koncentrera mig på två idéer. Båda har det gemensamt att de inte är som de idéer jag började med att tala om, att de kan förverkligas trots socialdemokratiskt maktinnehav. För mig är det rätt uppenbart att de kräver en ny majoritet i den här riksdagen.

Det första är den frihetsidé som innebär att alla får en bra grund av bildning att stå på i livet. Det gläder mig mycket att också Bo Lundgren, och även Gudrun Schyman för den delen, lade stor vikt vid skolfrågorna tidigare i debatten.

Jag slås ofta av det paradoxala att vi ständigt talar om att vi är på väg in i kunskapssamhället men att vi – eller snarare de av oss som har majoriteten – samtidigt accepterar att många skolor befinner sig i en nedåtgående spiral.

Jag skulle de närmaste åren vilja vara med om en verklig kursomläggning i svensk skolpolitik – ett återupprättande av bildningsidealet där det är fint att bli lärare, där arbetsro på lektionerna är en självklarhet, där varje elev respekteras och får den stimulans och det stöd som han eller hon behöver, där alla som går ut grundskolan kan läsa bra, kan skriva och kan räkna den vardagsmatematik vi alla då och då behöver och där gymnasiet inte bara ses som en förlängning av grundskolan utan som en skolför form där alla inte bara ska vilja börja utan också vilja fullfölja därför att

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Partiledardebatt

den har en särart och präglas av stor mångfald och respekt för olika elevers olika läggningar.

Svensk skolpolitik har tyvärr bestått av en räkka felbeslut från 70-talet och framåt. Det kommer att ta ett antal år att rätta upp det, men det är hög tid att börja. Det är hög tid att höja lärarlönerna, att satsa på speciallärare igen, att riva upp gymnasiereformen, att satsa på karriärtjänster inom läraryrket, att satsa på gedigna ämneskunskaper i lärarutbildningen, att ge betyg tidigare och att skicka entydiga signaler om att mobbning, skolk och könsord inte accepteras. En sådan kvalitets- och kunskapsskola skulle jag vilja vara med om att återupprätta. Och, som sagt, jag är tyvärr övertygad om att den nuvarande majoriteten här i kammaren inte är förmögen att åstadkomma det.

Det andra är att det är sorgligt att se hur nationalismen har grepp om svenska folket. Jag skulle verkligen vilja medverka till att internationalism och inte minst känsla för Europa fick genomsyra det svenska folket. SCB:s majundersökning visar att motståndet mot både EMU och unionen växer. Som jag redan har varit inne på tycker jag att den nuvarande regeringen har ett stort ansvar genom dels sin ovilja att själv vara en tydlig opinionsbildare, dels sin legitimering av partier som är motståndare till internationalism. En röst på liberalerna är alltid en röst för samverkan, för fred och demokrati.

Vi gör allt vad vi kan för att bilda opinion i Sverige för EMU. Men vi känner oss många gånger ganska ensamma i det arbetet. Vi har bl.a. haft en debattserie tillsammans med Vänsterpartiet som jag hoppas hade viss effekt. Men, som sagt, det behövs betydligt fler krafter på ja-sidan i det här arbetet. Vi skulle vilja se en bred tvärpolitisk opinionsrörelse för valutasamarbetet. Jag tror för min del att inget annat kan vända den nuvarande opinionsutvecklingen.

Vi vill också helhjärtat satsa på en snabb utvidgning av unionen. Vänsterpartiet håller redan på att skrämmas och påstå att en större union ger mindre inflytande för just Sverige. Den debatten måste vi Europavänner ta och vinna.

Jag vill, innan jag slutar, i det här sammanhanget också nämna Partnerskap för fred. Det är en mycket spännande organisation som Nato tagit initiativ till och som nu omfattar över 40 länder. PFF menar jag är just i dag det närmaste en alleuropeisk fredsordning vi kan komma. I morgon kan vi säkert komma ännu längre.

Ryssland är nu på väg tillbaka in i PFF. Det skulle vara katastrof om man i Vänsterpartiet fick gehör för det krav man yttrade på sin kongress att Sverige ska lämna PFF. Tvärtom är ju tätast möjliga samarbete med Nato och med Ryssland det som är det bästa för svensk säkerhet. Att lämna den struktur där de båda samverkar militärt vore för att uttrycka sig diplomatiskt inte i Sveriges intresse. För att säga som det är vore det helt vansinnigt.

Alltså: Vi lever i en tid då mycket utvecklas i liberal riktning. Globaliseringen och informationsrevolutionen är ofta frihetens verktyg. Men också i denna tid behövs tydliga värderingar om varje individs värde och rätt och att de värderingarna kan hävdas med största möjliga kraft i det politiska systemet.

För oss liberaler är det tydligt att det inte duger med enstaka liberala förändringar som tvingas på en motsträvig regering. Vi känner otålighet

att få större inflytande, inte minst för att återupprätta bildningsidealet och göra Sverige öppet för internationell samverkan.
(Applåder)

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Partiledardebatt

Anf. 33 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Det var ett intressant anförande som Lars Leijonborg höll. Jag noterar att han har bytt argumentationslinje. För något år sedan var den att allt elände i Sverige berodde på regeringen. Nu är det en annan argumentation som gäller. Nu går det bra trots regeringen. Det där kan man kanske ha lite roligt åt.

Sedan är det ju också en beskrivning av Folkpartiet som görs, som alla stora tankars moder i politiken. Det vore kanske roligare om någon annan företrädare för något annat parti hade uttryckt det än partiledaren själv. Men okej, självförtroende sitter väl inte i vägen.

Det var dock en stor folkpartistisk tanke som jag gärna ville att Lars Leijonborg skulle ha utvecklat, men som han helt gick förbi. Det är att Folkpartiet vill bli medlemmar i Nato. Varför? Utveckla den saken inför kammaren!

Anf. 34 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Jag och statsministern har en del gemensamt. Jag utvecklade nyss här att även jag och Gudrun Schyman har en del gemensamt. Statsministern och jag har ju våra popularitetssiffror gemensamt, så jag tycker att det är mycket bra att vi för ett resonemang om viktiga samhällsfrågor.

Jag skulle gärna vilja att statsministern som gammal skolminister tog upp de handskar jag ständigt kastar om skolfrågan. Jag har hållit på i flera år nu och det är fullt av handskar som ligger här, men Göran Persson plockar aldrig upp dem. Resonera med mig om skolfrågan någon gång!

Det kanske överraskar kammaren, men jag får trots mina popularitetssiffror rätt mycket beundrapost, och den handlar till mycket stor del om det arbete som jag och Folkpartiet bedriver om skolfrågan. Det finns en enorm oro ute bland människorna över skolfrågan. Tala alltså mer om den, Göran Persson!

Jag var i förra veckan två dagar i Bryssel och studerade särskilt det arbete som nu bedrivs med att bygga upp en europeisk försvarskapacitet. Vi stöder det, eftersom vi tror att det kan finnas fall där Europa behöver agera gemensamt med militära resurser. När man är där är det dock alldeles uppenbart att det arbetet är marginellt när det gäller att främja en positiv säkerhetspolitisk utveckling i världen i stort. Det avgörande är om vi kan skapa en alleuropeisk fredsordning.

För några veckor sedan samlades i Vilnius de nio länder som redan har skickat in ansökningar om Natomedlemskap. Så fort en ny amerikansk president blir vald i november kommer han att få ta ställning till dessa ansökningar. Fler och fler resonerar nu om möjligheten att den amerikanske presidenten – naturligtvis efter konsultationer med Putin i Moskva på samma sätt som man nu diskuterar ett gemensamt robotförsvar – kommer att förorda att dessa nio medlemmar släpps in i Nato. Man kallar detta för *Big Bang*.

Om den situationen inträffar kommer Göran Perssons säkerhetspolitik att förefalla bisarr. Sverige kommer att ligga som en isolerad ö, omgivet av Natoländer – länder som har insett värdet av samverkan för gemensam säkerhet. Den situationen bör undvikas.

Det finns också ett mera praktiskt motiv, att det som nu sker i Europa så att säga gräver nya diken i säkerhetspolitiken. Också av det skälet är det oerhört viktigt att Sverige är med i Nato.

Jag hoppas – det är lite olika uppgifter om det – att Sverige tillhör dem inom EU som säger att det som vi gör gemensamt måste ske i tät samverkan med Nato, men det är klart att detta vårt budskap blir trovärdigare om Sverige självt är medlem.

Detta var två starka argument.

Anf. 35 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Om det första som Leijonborg pekar på i sitt inlägg, nämligen Partnerskap för fred, och om den framväxande alleuropeiska säkerhetsordning som också inbegriper Ryssland, är vi överens. Därvidlag följer jag resonemanget nära och noga. Men om det växer fram en sådan alleuropeisk säkerhetsordning, hur gynnas den av att Sverige söker medlemskap i Nato, och hur gynnas säkerheten i vår del av Europa av att en sådan förändring sker? Det är den springande punkten. Om man ser den utveckling som pågår, varför då vidta den här typen av åtgärder?

Ett Natomedlemskap står också i väldigt stark strid med vad många svenskar önskar sig, såvitt jag förstår också många folkpartister. Kanske kan Lars Leijonborg där i viss mening söka tröst – det är möjligt att det är just den felbedömningen som förklarar hans låga popularitetssiffror.

Det skulle ändå vara intressant att höra hur det intellektuellt hållbara resonemanget ser ut. Om man tror på den alleuropeiska säkerhetsordning som växer fram, varför skulle Sverige då söka medlemskap i Nato?

Anf. 36 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Den undersökning som statsministern redovisar var gjord före vårt ställningstagande om Natomedlemskap. Det var dessutom samma undersökning som visade Göran Perssons låga popularitetssiffror. Låt oss därför lägga den åt sådan.

Göran Persson prisar Partnerskap för fred, men det är ju ett Nato-initiativ. Det händer oerhört mycket spännande i säkerhetspolitiken just nu. Det är nästan ofattbart att USA:s president är i Moskva och diskuterar gemensamt raketförsvar med Ryssland. Var är Sverige i den utvecklingen? Vi står utanför. Och varför det? Jo, därför att vi har en så fördomsfull inställning till det västliga försvarssamarbetet.

Det nya Nato är öppet mot Östeuropa, och det är i detta nya Nato som Sverige har en självklar plats.

Anf. 37 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Fru talman! Alf Svensson sade tidigare att man inte vet var man har Miljöpartiet, men det vet man allt. Det finns mellan blocken, och det är det som gör oss till ett nyckelparti i svensk politik. Tyvärr vet man alltför väl var man har kristdemokraterna: tätt klistrade till moderaterna.

Fru talman! Om vi vill bygga ett samhälle som är långsiktigt hållbart ekologiskt, socialt och demokratiskt, krävs det en hel del förändringar.

En del av dessa förändringar kan upplevas som uppoftningar, andra som en befrielse, men ett är säkert: Det går inte att fortsätta i de invanda hjulspåren. Det måste ske något nytt, för det håller på att gå åt skogen med miljön och även med vår hälsa.

Det nya som måste till är grön skatteväxling och sänkt arbetstid. Det är inte det enda som behövs, men det är två stora och nödvändiga reformer.

Som de flesta känner till fungerar den koldioxid som finns i atmosfären som glaset i ett växthus. Den reflekterar den långvågiga värmestraålningen tillbaka till jorden och höjer jordens temperatur. Jordens klimat är på väg att förändras, och det kan medföra allvarliga störningar i vädersystemet.

Allt tyder på att det är världens fattiga som kommer att drabbas värst av växthuseffekten. I områden där man redan har så svåra torrperioder att man ligger på marginalen för att kunna försörja sig, t.ex. i delar av Afrika, är det troligt att det blir ännu torrare. I folkrika och fattiga delar av Asien riskerar ännu fler människor att drabbas av svåra översvämningar. Det här är ett jättelikt etiskt problem för framtiden.

Ett annat stort miljöproblem är uttunnningen av ozonskiktet. Tidigare har man trott att ozonlagrets uttunning successivt skulle minska genom reduceringen av utsläppen av freoner, men det har nu visat sig att det finns ett samband mellan växthuseffekten och ozonskiktets uttunning. De ökade koldioxidutsläppen påskyndar uttunnningen av ozonskiktet, och det är mycket oroande.

Forskare uppmanar föräldrar att se till att deras barn har åtminstone T-shirt och hatt på sig på badstranden i sommar. Solens livgivande strålar har alltså förvandlats till ett hot.

Det är uppenbart att det krävs snabba och effektiva åtgärder för att minska koldioxidutsläppen, och ansvaret vilar tungt på världens politiker. Vi gröna har åtminstone början på en lösning av problemet, och det är den gröna skatteväxling som jag nyss nämnde.

En grön skatteväxling innebär att vi växlar sänkta inkomstskatter och arbetsgivaravgifter mot höjda energi- och miljöskatter. När det blir dyrare att använda fossila bränslen kommer den tekniska utvecklingen att stimuleras. Nya bränslen och bränslesnålare fordon kommer att introduceras på marknaden. Moderaternas populistiska förslag att sänka bensinskatten är alltså direkt teknikfientligt.

Fru talman! Det går bra för Sverige, åtminstone när det gäller konsumerandet och transporterandet. Prognosmakarna övertrumfar varandra när det gäller att skriva upp tillväxtsiffrorna. Trots detta är det många som mår dåligt. Barn mår dåligt i en skola som går på knäna. Vuxna mår dåligt på tidspressade arbetsplatser eller som arbetslösa – en upplevelsemanisk värld.

Sjukskrivningsperioderna blir fler och längre och läkemedelskonsumtionen ökar, trots att det går så bra för Sverige. Eller är det kanske på grund av den höga tillväxten, den kraftiga konsumtionsökningen, det höga tempot och det allmänna transport-och-frakt-hålligånget som många mår dåligt?

Om det nu är så att ekonomin mår bra men att många människor inte gör det, borde vi då inte använda de ökade resurserna för att göra något som minskar stress och press och skapar andrum och tid för rekreation,

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Partiledardebatt

reflexion och möten mellan människor? Borde vi inte äntligen sänka normalarbetstiden i Sverige?

Vi har gjort det förr. År 1919 sänktes veckoarbetstiden till 48 timmar. År 1957 sänktes den till 45 timmar. År 1966 sänktes den till 42 ½ timmar. År 1970 sänktes den till 40 timmar. Andra länder har fortsatt att sänka, men i Sverige har vi fastnat i 40-timmarsveckan. Den senaste generationen har inte haft någon arbetstidsförkortning alls utan bara mött ökade krav på effektivitet.

1919 års sänkning till 48 timmar föregicks av en lång riksdagsdebatt. Högern och Bondeförbundet röstade emot med motiveringen att en sänkning av arbetstiden skulle drabba landet med katastrof. Produktionen skulle minska och näringslivet slås ut. Tongångarna känns igen. Tyvärr är dagens folkpartister inte lika framsynta som dåvarande liberala statsministern Nils Edén.

På grund av den rådande ekonomistiska enögdheten har det huvudsakliga budskapet i medierna och från politiker varit att det vore ekonomiskt vansinne att sänka arbetstiden. Men sanningen är, fru talman, att vi även med sänkt arbetstid kommer att ha ekonomisk tillväxt och mer i plånboken än i dag.

Det är alltså inte fråga om några ekonomiska försämringar om vi väljer att sänka arbetstiden. Det vi har att välja mellan är bibehållen 40-timmarsvecka och 50 % mer att konsumera för år 2015 eller 30-timmarsvecka och 20 % mer i plånboken.

Nu finns det de som talar om sämre välfärd om vi bara ökar konsumtionsutrymmet med 20 % i stället för 50 %. Det är ungefär samma personer som tycker att vi sviker vår uppgift som konsumenter när vi bakar vårt eget bröd eller går till stan i stället för att ta taxi eller åka bil.

Välfärd kan inte mätas i hur mycket pengar vi har i plånboken. Välfärd är mer än materiella tillgångar.

När det gäller kostnaden för en arbetstidsförkortning skulle jag vilja citera Arne Geijers kloka ord från 1954 i debatten inför sänkningen från 48 till 45 timmar. Han var då ordförande i Metallindustriarbetareförbundet. Arne Geijer sade så här: "Vi kan aldrig vänta på den tidpunkt, då vi har råd med att genomföra en reform av det här slaget. Om vi väntar så förbrukar vi den förbättrade produktionen på annat sätt inom den nationella ekonomin. Det omöjliggör genomförandet av en arbetstidsförkortning. Man får göra klart för sig om läget är sådant, att en arbetstidsförkortning är nödvändig och berättigad. Man måste bestämma sig och genomföra den och sen blir det en fördelningsfråga inom samhällsekonomin."

Jag och Miljöpartiet tycker att läget uppenbart är sådant att en arbetstidsförkortning är både nödvändig och berättigad. Vi måste ta tiden tillbaka.

(Applåder)

I detta anförande instämde Birger Schlaug, Barbro Feltzing, Mikael Johansson, Thomas Julin, Per Lager, Gudrun Lindvall, Gunnar Goude, Helena Hillar Rosenqvist och Kerstin-Maria Stalin (alla mp).

Anf. 38 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Jag kan instämma i mycket av principerna om miljöfrågorna som Matz Hammarström redovisade. Men det finns några saker i Miljöpartiets agerande som man inte kan förstå över huvud taget.

Det första gäller synen på skatter. Miljöpartiet har under arbetet med budgeten varit med om att inte jämställa skatter mellan olika näringsgrenar i landet på ett sådant sätt att det drabbar den svenska landsbygden, om jag förkortar beskrivningen väldigt mycket. Jag undrar varför man gör det.

Det andra hänger samman med synen på transporter och annat. Miljöpartiet har varit med om, med Matz Hammarströms försorg, att lägga kostnader på t.ex. en norrländsk resenär som använder Tågkompaniets nattåg, som får betala mellan 50 och 100 kr extra på biljetten för att finansiera Öresundsbron. Hur kan Miljöpartiet vara med om en sådan hantering?

Detta är några detaljer i det som varit. Vi har talat mycket om kongresser tidigare i dag, fru talman, och bjudit varandra hit och dit. Tittar man på Miljöpartiets kongress kostade den – om man uttrycker det försiktigt – mycket pengar. Den kostade massor med pengar. Det har flera från Miljöpartiet räknat ut själva.

Det kostar många miljarder – 80, 100, 150 miljarder – beroende på om man ska ha med medborgarlöner, sänkt arbetstid och mycket annat. Där sitter vi förstummade på avstånd och tittar på hur besluten fattas och tåget rullar. Sedan fattas det märkligaste beslutet, fru talman. Det är när man fattar beslutet: Vi tänker inte räkna ut hur mycket det vi nu har beslutat om kostar. Man avslår förslag om att man ska sätta sig och räkna på hur mycket det kostar.

Jag har bara den enkla ödmjuka frågan, och jag hoppas att jag inte har svaret: Varför gör man så?

Anf. 39 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Det är intressant att Lennart Daléus säger att han i princip håller med om det jag sade i miljöfrågan. Sedan hittar han några små detaljer som han vill kverulera lite grann om. Jag avstår från att kommentera dem.

Däremot vill jag bemöta frågan om att vi inte tar ansvar för kostnaden för våra förslag. Jag undrar om Centerpartiets partiprogram är försett med prislappar för de olika förslagen. Jag undrar om andra partiers partiprogram har prisuppgifter för de olika idéer ni har för framtiden.

Här i riksdagen, Lennart Daléus, tar vi ansvar för kostnaderna när vi väcker motioner, kommer med förslag och förhandlar om budget. Men att vi ska avkrävas kostnadsberäkningar på förslag som ligger långt fram i tiden, som är antagna av kongressen och fortfarande är lite suddiga till sin karaktär tycker jag är ett orättmätigt krav.

Anf. 40 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra Matz Hammarström att vi är till gnetighet noggranna med att ta reda på vad våra förslag kostar. Det kallar vi också ansvar. Vi är till gnetighet noggranna. Jag skäms nästan för att säga det. Vi sitter på kvällarna och räknar, räknar och räknar. Vågar vi

lägga fram det här förslaget eller inte? Sedan gör vi det när vi kollat att finansieringen stämmer.

Det Matz Hammarström säger är kvalificerat lurendrejeri, fru talman. Han säger: Vi tar ansvar här i kammaren för våra förslag och vårt politiska agerande. Man kör en grej på kongressen i Vadstena. Där målar man upp bilden. Sedan går man hit och gör någonting helt annat. Det, fru talman, är kvalificerat lurendrejeri!

Anf. 41 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Vi har kongresser där alla medlemmar i partiet har motionsrätt och yrkanderätt. Vi kan inte sitta här i riksdagen och utföra något slags kontrollfunktion över vad de enskilda medlemmarna i vårt parti lägger för motionsyrkanden på kongressen. En del av de förslagen från gräsrotterna går igenom på kongressen, Lennart Daléus, eftersom vi inte har någon toppstyrd, centraldirigerad kongress.

Det är här i riksdagen som vi tar politiskt och ekonomiskt ansvar för de förslag vi lägger fram, motionerar om och vill göra till politisk verklighet. Men att sätta prislappar på idéer i ett visionärt arbete med ett partiprogram – det vore alldeles fel.

I detta anförande instämde Kerstin-Maria Stalin (mp).

Anf. 42 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Låt mig allra först hälsa Matz Hammarström välkommen till de här debatterna. Jag ser fram emot konstruktiva meningsutbyten, och jag sätter stort värde på den sakliga ton och den konstruktiva och analytiska förmåga som han lägger i dagen. Välkommen!

Jag ska också säga att jag blir glad när jag hör Lennart Daléus och dessa skildringar inifrån Centerns riksdagsgruppskansli, där de sitter på kvällarna och räknar. Det är härligt att höra. Vad som så av Olle i möda skapats, skall ock av Lennart i helgd hållas, skulle man kunna säga. Jag ska egentligen inte börja med detta. Jag har ett annat anförande, men jag kunde inte underlåta att säga detta.

Det har talats mycket om förmynderi härifrån talarstolen. Det har varit ganska skarpa, ideologiska utfall, skulle jag vilja påstå, inte minst från Bo Lundgren och Alf Svensson.

Om det finns någonting som begränsar människors frihet så är det arbetslöshet. Det har hundratusentals människor i vårt land fått uppleva under de gångna åren.

I dag vet vi ju att vi är på väg att pressa tillbaka arbetslösheten. Vi är på väg att ge människor den frihet som en egen inkomst representerar. Om det är någonting som har gjort mig glad den sista tiden, så är det just den enormt snabba förbättringen på arbetsmarknaden.

I en av morgontidningarna i dag står det att det fortfarande finns gott om sommarjobb att söka för unga människor. Tänk, vilken fantastisk möjlighet det är att som ung efter skolans avslutning kunna gå till ett jobb och få sin första lön, sprätta upp lönekuvertet och känna sig fri! Det har vi alla fått göra en gång, och vi vet vad det betydde. Vi har nu år bakom oss då ungdomsgenerationer inte har fått uppleva den saken. Men nu är vi återigen på väg in i ett läge som vi faktiskt kan vara glada över – inte nöjda, men glada.

I dagens Värmlands folkblad står något som det finns anledning att understryka. Det står: Nu verkar påståendet att det går bättre för Sverige också stämma in på Värmland. Sedan redovisar man hur kraftigt arbetslösheten faller i Värmland. Det gör mig också väldigt glad.

Vi är många som är uppvuxna i miljöer där arbetslösheten har varit närvarande som ett egentligen naturligt inslag. Det var alltid någon vuxen släkting arbetslös och alltid någon som inte hade pengar som räckte till. Vi har sett arbetslösheten tränga sig in i Sverige under 1990-talet och hur vi nu tränger den tillbaka.

Det gäller inte bara i Stockholm, omkring Malmö och i Skåne-regionen, inte bara i västra Sverige och i västra Småland, utan nu också i de delar av landet som vi har tänkt så mycket på och ansträngt oss så mycket för att hjälpa. Det handlar om Värmland och snart säkert också Västernorrland, Norrbotten och Västerbotten. Det är län och landsändar som också måste vara med när utvecklingen går åt rätt håll. Också människorna där ska känna friheten att ha en egen lön att leva på.

Det finns ingenting som den regering jag leder har ansträngt sig mer för att åstadkomma än just denna nedpressning av arbetslösheten. Så var det under föregående mandatperiod, och så är det nu. Varför? Jo, därför att vi socialdemokrater vet att arbetslösheten är ett slöseri, och inte bara för nationen. Det är också någonting som bryter ned människor.

Vi vet att där arbetslösheten kommer in försvinner självförtroendet. Vi vet att där arbetslösheten kommer in försvinner känslan av att tillhöra en gemenskap, ett socialt sammanhang. Därför har vi alltid haft kampen mot arbetslösheten som vår viktigaste och främsta politiska uppgift.

Vi uppnår nu de fyra procenten. Kanske har det redan skett under maj månad, vad vet jag. Vi kommer att göra det under hösten. Det är bra, och det är vi glada för. Men vi är ju inte nöjda. Vi ska ju vidare mot full sysselsättning. Det finns fortfarande människor som inte är i arbete. Det finns fortfarande människor som står utanför. Vi ska se till att vi driver en politik så att också de är med och ger sitt bidrag till samhällsutvecklingen, samtidigt som de får uppleva den frihet som ligger i uttrycket "nu går jag till jobbet". Det är stort.

Jag blir väldigt förvånad när man här ifrån talarstolen docerar om att vi skulle ha en regering som inte vet vad den ska syssla med och som inte har några idéer. Den socialdemokratiska regeringens idé och inriktning har varit att bekämpa arbetslösheten och att se till att Sverige är modernt och konkurrenskraftigt. Där firar vi uppenbarligen en del framgångar.

Jag skulle nu kunna vara lite elak mot alla dem här i kammaren som har dömt ut den här politiken. Det sitter många här inne som från denna talarstol har hånat målet med fyra procents arbetslöshet. I ögonvrån ser jag en av dem, som heter Lars Tobisson. Han sade att det är lika sannolikt att vi når fyra procents arbetslöshet som att böckling blir världens mest älskade rätt.

Jag önskar Lars Tobisson all framgång i hans internationella turné med böcklingen. Det ska bli intressant att se om Tobisson blir lika framgångsrik som regeringen. Vi klarade vårt. Jag hoppas att Tobisson klarar sitt. Det är en glad försäljare vi skickar ut som kommer att tala mycket väl om Sverige. Det är jag övertygad om. Lycka till, Lars Tobisson!
(Applåder)

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Partiledardebatt

Jag ska också säga att vi inte ska dölja att vi har stora problem. Det har vi i ett samhälle som förändras så snabbt som vårt gör. Det verkligt nya i vår vardag är ju att vi känner fysiskt hur snabbt förändringen går. Det är påfrestande för många människor, och inte minst påfrestande för en verksamhet som t.ex. skolan.

Barnen som kommer till skolan har helt andra förutsättningar nu än vad de hade förut. Jobbet är mycket hårdare och svårare för många lärare än vad det har varit tidigare. Krisåren från 1990-talet sitter fortfarande i, därför att många talpedagoger, socialkuratorer och andra som har funnits i skolans värld är borta. De bör rimligen kunna komma tillbaka igen.

Detta ska vi se på och hantera. Jag ber bara om en sak: Var nyanse-
rade när ni beskriver tillståndet i den svenska skolan.

Det finns någonting som är ologiskt i hela den borgerliga attacken. Om man följer borgerlig retorik 30, 40 år tillbaka, ser man att de alltid har sagt att socialdemokratien kör det svenska skolsystemet åt ett håll som leder till fördärvet. Så har man alltid sagt.

Ändå har vi kunnat se att Sverige är det land som klarar sig bäst när man jämför kunskaper, prestationer och hur vi klarar oss i forskning. Det har man kunnat se.

När vi då tittar på dagens situation måste vi fråga oss hur vi kan ligga längst fram i den tekniska utvecklingen i IT-sektorn om det är så att vi inte har ett skolsystem som fungerar. Hur är det möjligt? Det är naturligtvis så att vi har ett skolsystem som fungerar och som har fungerat väl. Det har brister, men det har gjort att vi har den här grunden att stå på när vi nu tar för oss av de nya möjligheter som tekniken representerar. Det hade aldrig gått om vi hade haft det dåliga skolsystem som alla har påstått att vi har haft.

Jag kan avslöja nu att det i nästa vecka kommer att presenteras en stor undersökning. Man har jämfört Europeiska unionens skolor. Jag kan avslöja en del av vad som står i den:

Inget annat land ligger genomgående så bra till som Sverige. Finland och de andra nordiska länderna har nästan lika bra noteringar. Exempel på indikatorer där Sverige ligger i topp är IT-undervisning, läsning, kunskaper i främmande språk, antal studenter som slutför gymnasiet och utvärdering av skolor.

Lars Leijonborg går flåsmätt på om gymnasieskolan. Reflektera ett ögonblick över varför den svenska gymnasieskolan, som ju är ett fiasko enligt Folkpartiet, har bäst resultat i Europa i den meningen att studenterna fullföljer sina studier i Europa! Det finns problem i gymnasieskolan, men låt oss vara nyanse-
rade.

När vi hör OECD berätta om en jämförelse mellan OECD-länderna om var barnen har det bäst säger man att det är i Sverige som barnen har det bäst. Vi tycker inte det. Vi tycker att väldigt många barn i vårt land far illa, och vi vill förbättra alla ansträngningar när det gäller barnomsorg och att se till att föräldrarna har ett arbete och allt sådant. Det ägnar vi oss åt. Vi vill förbättra, men låt oss inte blunda för att alla de tiotusentals människor som arbetar i barnomsorgen och alla de hundratusentals som arbetar i skolan gör ett jobb som är av det slaget att vi placerar oss själva i topp vid internationella jämförelser.

Om vi inte ser det, om vi inte respekterar det och om vi inte erkänner det tar vi också bort den professionella prestation som alla de utför som

arbetar i barnomsorg och skola. Tänk på det när den värsta kritiken tillåts rulla fram!

Fru talman! Om det är någonting som jag ser framför mig nu under den andra hälften av mandatperioden så är det att vi har en enorm möjlighet att äntligen fullt ut i vårt samhälle tillgodogöra oss all den kraft och kompetens som alla de människor representerar som har kommit till vårt land som flyktingar de senaste tio åren. De har ju ofta hamnat utanför arbetsmarknaden. De har kommit hit i lågkonjunktur. Nu vänder det uppåt. Vi vet att det där ute i Rinkeby, i Rosengård och i andra delar av vårt land går kvinnor och män som är läkare, civilingenjörer, journalister och lärare och som har all den kompetens och kunskap som vi faktiskt ropar efter, och de vill ingenting hellre än att vara med och göra Sverige till ett bättre land. Den möjligheten har vi nu. Det kräver naturligtvis en medveten politik. Det kräver insatser. Det kräver självklart att samhället har resurser. Men det är nu vi har möjligheten, och detta blir kanske det viktigaste som vi ska ägna oss åt under de kommande åren av det som är kvar av den här mandatperioden.

Vi ska naturligtvis inte förtrötta i ansträngningarna omkring Sverige som föregångsland på det gröna området. Vi ska naturligtvis inte glömma bort våra jämställdhetsansträngningar och allt sådant. Det säger jag inte. Men om det är någonting som vi nu har ett tillfälle att verkligen ta tag i och flytta fram positionerna omkring så är det just i detta avseende. Låt oss göra det! Och låt oss då beskriva att det också på det här området händer någonting just nu!

Arbetslösheten för utomnordiska invandrare har fallit från 33 % till 20 % på två år. Och utvecklingen är snabb, på väg åt rätt håll. Också för dem är det ju en frihet att kunna få sin egen lön, att slippa vara arbetslös. Det är regeringens politiska inriktning att bekämpa arbetslösheten och förstå dess nedbrytande karaktär och det sociala gissel som representeras av att man står utanför den gemenskap som arbetslivet representerar. Det är 4 %. Vi ska vidare nedåt.

Låt mig också säga, fru talman, att vi, om vi tittar på Sverige, ser ett samhälle som är väl förberett på att i en ny tid säkra det som håller ihop vårt land. Det är den enkla lilla tanken att Sverige är till för alla. Särskilt viktigt blir det när vi tänker på barnen och på de äldre. De allra flesta barn klarar sig väl utan att vi har ett gemensamt ansvarstagande. De allra flesta äldre skulle säkert klara sig, men inte alla. Om det ska vara ett bra Sverige, ett Sverige som är varmt och gott, ska det faktiskt också vara ett Sverige som har plats för alla. Det ska vara ett Sverige som är så tryggt för de äldre att de vill och har kraft att ägna sig åt sina barns framtid. Det handlar om framtiden och tryggheten.

Om det här ska fungera och vara någonting som också blir verklig politik krävs det att vi har kraft att fördela om från aktiva generationer till dem som inte längre finns i arbetslivet och från aktiva generationer till barn som är på väg in i ett vuxenliv. Det krävs att vi har modet att ta ut en skatt och att argumentera för den och använda den på ett sådant sätt att det skapar frihet för alla. Det är ju det här som är den ideologiska sprängpunkten i dagens debatt.

Solidariteten är en förutsättning för ett samhälle för alla, inte egoismen. På samma sätt kan man ju se internationellt när man tittar sig runt omkring på hur strömningarna går i politiken. Vilka är det som vinner

Prot.

1999/2000:128

15 juni

Partiledardebatt

framsteg? Det är ju de som har förmågan och viljan att föra fram ett politiskt budskap som förenar jämlikhetstanken med insikten om att det i sin tur driver på utvecklingen. Det ska vara solidaritet, i stället för egoism, och jämlikhet och utveckling.

Jag har haft många tillfällen under den senaste tiden att möta internationella politiker. Det växer nu fram en helt ny dagordning internationellt. En av de mest spännande upplevelser som jag har haft var det toppmöte som vi hade i Lissabon för några veckor sedan. Europeiska stats- och regeringschefer sade:

Vi måste ha en familjepolitik som gör det möjligt att förena familj med yrkesarbete. Vi måste ha en familjepolitik som stimulerar man och kvinna att dela ansvaret för hemmet. Vi måste ha en familjepolitik som är av det slag som har byggts ut i de nordiska länderna.

Så gör Europeiska unionen utbyggnaden av barnomsorgen till ett av sina målsatta områden. Vi ska nu jämföra oss med varandra och se hur det går vidare och hur det går framåt. Varför gör vi detta? Jo, därför att det är en modern politik. Alla de ansträngningar som vi har i våra skolsystem för att ge både flickor och pojkar en bra utbildning resulterar sedan i att både flickor och pojkar, unga män och unga kvinnor, också vill ha ett arbete. Men de vill också ha familj. De vill också ha barn.

Vi ser vad som händer i Europa om denna många gånger målkonfliktsfyllda situation inte går att lösa. Då sjunker födelsetalen. En lösning, ett svar på detta, det är en familjepolitik av nordisk modell. Det bör vi också tänka på när vi här i kammaren hör en del tala om att man håller på att avskaffa familjen och dess betydelse. Det är precis tvärtom.

Ska familjer fungera i en tid då man vill kombinera familj med yrkesarbete krävs den här typen av medveten politik. Det är kristdemokratiska regeringar, konservativa regeringar, liberala regeringar och socialdemokratiska regeringar som står bakom den typen av målsättning för europeisk utveckling just nu. Det bör vi också tänka på.

Annars är naturligtvis det år vi har framför oss mycket präglat av EU-arbetet. Så här dags nästa sommar, den 15 juni, har vi vårt avslutande toppmöte i Göteborg. Jag har bara en mycket starkt känd förhoppning inför detta halvår: Måtte vårt ordförandeskap bli folkligt förankrat! Jag är livrädd för en situation där det kommer att uppfattas som limousiner, kostymer och dokumentportföljer. Ja, det är detta också. Men det är framför allt ett pågående politiskt samarbete mellan 360 miljoner invånares politiska representanter för att göra Europa till en bättre kontinent att leva i. Det är en union som förbereder sig för att ta emot nya medlemmar. Tänk vilken fantastisk möjlighet med de tre baltiska staterna och Polen inne i vår Europaunion! Och tänk att det är vi, Sverige, som ansvarar för hela denna unions utveckling under detta halvår!

De som tycker att vi förlorar makt och inflytande genom att gå in i en större organisation där vi kanske får släppa en och annan röst därför att vi välkomnar fler medlemmar kan betänka detta ett ögonblick. Det här är vad vi har tillbaka i direkt, uttryckligt ansvarstagande: att själva få hålla i ordförandeklubban och leda unionen under ett halvår. Det är en stor uppgift, men den måste förankras folkligt. Jag är övertygad om att den så småningom också kommer att ge en större förståelse för och uppslutning kring det som vi nu alla vill diskutera och i olika sammanhang analysera, dvs. EMU-projektet.

Vi har också den sista tiden haft möjlighet att i Sverige härbärgera samtal om fred i Mellanöstern. Det är en god svensk tradition att stå värd för den typen av aktiviteter. Jag vet att ni alla delar min starka önskan att vi ska få en fred i Mellanöstern. Jag vet att ni alla också inser de enorma svårigheter som finns runtomkring detta. Men vi är med. Vi gör vår lilla, konkreta insats, och vi är stolta över att få göra det. Det är i linje med en internationalistisk tradition som inte bara ska ta sig uttryck i ett aktivt arbete inom EU utan också fortsatt, naturligtvis, ge Sverige en plattform att agera i olika internationella sammanhang.

Och vi lever verkligen i en spännande tid. Å ena sidan har vi det mörka: Eritrea, Etiopien, Kosovo, hat, gamla konflikter – näst intill olösliga problem, kan det verka som. Sedan går det plötsligt över i en politisk utveckling som öppnar för någonting nytt. Vem trodde för några år sedan att det som nu händer i Korea skulle hända? Så förändrar sig världspolitiken. Så försvinner successivt det kalla kriget. Så passar det in i en utveckling där vi, också i Sverige, snart kan komma till ett stopp för uppdelningen av Europa i öst och väst genom att EU utvidgas.

Jag är optimistisk. Jag är stolt över det vi har uträttat. Men jag är på inget sätt nöjd, tvärtom. Det finns mycket kvar att göra. Men det vore fel att i halvlek, för att använda en fotbollsbild, i mandatperioden inte se vilka framgångar vi har nått. Det vore också ett misstag att inte inse vad som nu ligger framför oss – stora möjligheter och stora utmaningar, naturligtvis baserat på fasta värderingar utgående från det som i dag är modernt i internationell politik: att man lyckas förena utvecklingen med jämlikheten. Så drivs samhällen framåt. Så blir människors liv rikare. Så bidrar vi till att befria människor. I vårt land har vi gjort det i högre grad än på mycket länge genom att pressa tillbaka arbetslösheten. Tack för det samarbetet i riksdagen och fortsatt samarbete om att göra Sverige bättre! Tack så mycket!
(Applåder)

Anf. 43 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Visst är det mycket som är bra i Sverige, och visst är det mycket, Göran Persson, som har blivit bättre i Sverige. Det ska vi glädjas åt. Men den självbelåtenhet som präglade Göran Persson används för att låta bli att göra det som behövs för att ta itu med det som inte är bra.

Vi har hört det förr: det dukade bordet. En del av er kommer säkert ihåg Socialdemokraternas valaffisch från 1985: yuppien, sportbilen, dalmatinerhunden, allt är bra – precis när bubblan blåstes upp.

Jag tycker att det hade varit bättre om Göran Perssons anförande hade präglats av framåtblickande – gärna ta åt sig det som är bra men också fundera kring vad vi gör åt det som är dåligt och som behöver hanteras.

När Skolverket lämnar rapport efter rapport, som man gjort under det här året, som visar på stora och avgörande problem i både grundskola och det gymnasium som bär Göran Perssons egen prägel är det allvarligt. Då borde statsministern uppehålla sig lite grann vid vad vi gör åt det. Hur kommer det sig att regeringen lägger fram ett förslag om lärarutbildning som kommer att försämra kvaliteten när det gäller lärarnas kunskaper när vi behöver förstärka och förbättra kvaliteten? Vad tänker Göran Persson göra åt det faktum att nästan en fjärdedel av eleverna lämnar grundskolan

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Partiledardebatt

med underkänt i ett eller flera ämnen? Att bagatellisera detta är inte bra. Det bådär inte gott för framtiden.

Visst ska vi glädja oss åt att fler människor får ett arbete. Efter spekulationsekonomi och annat som gått snett är det viktigt att människor har arbete. Men det är också viktigt att man kan försörja sig på sin arbetsinkomst. Då måste vi fundera kring skattesänkningar för vanliga människor, för att på det viset skapa rätten att försörja sig på sin egen lön och ha kontroll över den egna vardagen, att räcka till. Det ger också utrymme att efter eget val kunna minska sin arbetstid. Det ska inte bestämmas åt alla.

Än värre, fru talman, är att Göran Persson inte med ett enda ord berör samarbetet med Vänsterpartiet. Det är ett dilemma, på två sätt, för oss alla. Det ena är naturligtvis att den ohämmade populism som vi har hört företräddas här i kammaren i dag skapar problem. Vänsterns politiska inriktning skapar problem när det gäller att genomföra det Sverige behöver för framtiden. Gudrun Schymans och hennes partis väg är höga skatter och mer styrning: Vi ska bestämma åt människor. Det har framgått tydligt under debatten i dag. Men det är också ett dilemma att Socialdemokraterna samverkar med ett parti vars kongress alldeles uppenbart har visat att partiet inte delar mycket grundläggande värderingar om äganderätt och andra saker som borde vara väsentliga också för Socialdemokraterna.

Det är dags för Göran Persson att ge inte bara riksdagens kammare utan också svenska folket besked: Ska samarbetet med Vänsterpartiet fortsätta, med det pris det har både för allas vår framtid och för de demokratiska värden vi alla hyllar?

Anf. 44 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att Bo Lundgren hade en färdigskriven replik, som väl inte var så där väldigt väl avstämd med vad jag sade. Sådant händer. Det kan man ha overseende med. Men för att vara väldigt tydlig ännu en gång: Jag är glad att det går allt bättre för Sverige, men jag är inte nöjd. Det finns ingen självbelåtenhet. Jag vill faktiskt ge ett erkännande till alla dem som arbetar i våra skolor och presterar bäst resultat i Europa. Även en sådan här dag finns det anledning att understryka detta. Det innebär inte att man inte ser bekymren. De finns där. Men det ska vara balans och sans, ingen attack som utgår från något slags vilja till systemskifte. Det är vad det ytterst handlar om. Jag har inte haft tillfälle till denna diskussion med Bo Lundgren om systemskifte i t.ex. Stockholm och Skåne som drabbar vården hårt, men vi får det säkert i höst i samband med vår stora drabbning. Vi kommer tillbaka till frågan.

Vänsterpartiet höll inte någon lysande kongress. Det har Gudrun Schyman själv klarat ut från talarstolen. Även hon var lite bekymrad över detta.

Det är sant att jag önskade henne lycka till inför kongressen med att klara ut frågorna om kommunismen, att en gång för alla klippa de banden. Jag förstår av referaten från kongressen att det inte blev så.

Efter kongressen har jag sagt – och det kan jag upprepa inför kammaren – att vi har träffat uppgörelser med Vänsterpartiets riksdagsgrupp. De tänker vi stå för. Uppgörelserna i kammaren gäller, även om de går på tvärs med Vänsterpartiets kongress. Det blir självklart en möjlighet att

testa detta ordentligt i samband med höstens budgetarbete. Jag hoppas att Gudrun Schyman har samma vilja – det var ju ingen framgång – att få riksdagsgruppen att gå i den riktning man själv har gett uttryck för. I så fall kommer det att fungera mandatperioden ut.

Riksdagen ser ut som den gör. Ni är alla lika mycket värda. Ni har alla samma mandat från svenska folket. Svenska folket förväntar sig att vi ska hantera de vi har beslut att fatta på ett sådant sätt att vi kan skapa stadiga majoriteter. I den meningen finns det en majoritet för den politik som regeringen vill föra i riksdagen, som ofta är bredare än samarbetet med Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Det är en majoritet som går långt in i den borgerliga delen av valmanskåren. Vi ser många som i dag slår vakt om att ta ut ordentliga skatter för att klara en bra gemensam välfärd. Det är där vi har den stora ideologiska spännpunkten i svensk politik. Det är där som Bo Lundgren hittills – jag blev lite orolig när jag hörde Alf Svensson i dag – har stått isolerad. Det är där skiljelinjen går.

Samarbetet i riksdagen fortsätter med de uppgörelser vi har gjort. Jag önskar Gudrun Schyman all framgång i hennes kamp mot kommunismen.

Anf. 45 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Jag använder mig inte av färdigskrivna repliklappar. Jag avskyr skrivna anföranden mer än Göran Persson.

Den som lyssnade på statsministerns anförande måste ha fått klart för sig att det var fråga om mycket tillbakablickande. Nu är vi här, och det har gått bra. En del har gått bra, en del har gått dåligt. Men det var inte mycket som handlade om de problem som finns, att det är deras uppgift att hantera dem, att se framåt och fundera kring hur den nya tidens möjligheter ska tas till vara. Det var inte det som statsministerns anförande handlade om. Det borde det ha gjort.

Det är inte min kritik som framförs om skolan, utan den är från dem som arbetar i skolan. Det är de som har arbetat i skolan som i dag finns bland de utbrända och långtidssjukskrivna. De har problem därför att skolan inte fungerar. Ansvar ligger hos sittande regering. Det är den som får ta ansvaret och fundera kring vad som ska hända.

Sverige behöver en förändring av det system som innebär att vi har världens högsta skatter att betala. Ett av problemen i skolan, vården och omsorgen är rättstryggheten. Om höga skatter hade varit lösningen på problemen hade det inte funnits några problem. Vi har redan världens högsta skatter. Vi måste skifta från ett sådant system så att människorna får större makt och politikerna får koncentrera sig på det som är viktigt och väsentligt, nämligen att finansiera en bra skola och sjukvård, men inte att bromsa mångfalden och alternativen. Tvärtom! Det är där möjligheterna till framgång ligger.

Jag bekymrar mig mycket för det som Göran Persson säger om samverkan med Vänsterpartiet. Den ska fortsätta. Det som borde vara ett bekymmer för kongressen, statsministern och oss alla kommenteras med att det inte gör så mycket, Schyman kan göra upp och det fungerar bra under hela mandatperioden.

Den som lyssnade på Gudrun Schymans anförande vet att den politiken kommer att leda till budgetförhandlingar med lite här och lite där, men ingen långsiktig inriktning av politiken. Detta är inte bara socialde-

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Partiledardebatt

mokratins problem. Må ni bli uppåtna av Vänsterpartiet! Det är ert problem. Men det är Sveriges problem om de reformer Sverige behöver bromsas. Om ni hade velat välja en annan väg hade ni kunnat göra det. Det skulle då finnas en majoritet i Sverige för förändringar i beskattningen och arbetsmarknaden, så att fler kan få jobb, så att skolan kan bli bättre och så att människor kan försörja sig på sina arbetsinkomster. De möjligheterna hade funnits, men Göran Persson har valt bort dem och har fortsatt med det vänsterparti vars kongress har sagt att partiet avviker starkt från gemensamma grundläggande värderingar i Sverige.

Anf. 46 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Moderat politik duger inte för att forma en majoritet i Sveriges riksdag. Det vet Bo Lundgren. De gånger man har försökt sig på det har det i regel slutat med elände för Sverige. Samma typ av manisk upprepning kom också fram i dag i Lundgrens anförande.

Jag kommer ihåg hur det var 1996. Sänk skatten så klarar vi arbetslösheten. Sedan var det att sänka skatten så ska vi klara tillväxten. Sedan var det att sänka skatten så klarar vi statsfinanserna. Sänk skatten! Nu ska det vara sänkt skatt för att klara tillståndet i skolan och vården.

Det är en enda lösning på alla varierande samhällsproblem vi kan se. Den gången den lösningen fick praktiseras gick det illa för vårt land.

Vi har löst arbetslösheten, vi har löst tillväxten, vi har löst moderniseringen av Sverige utan att ge oss på jättelika skattesänkningar. Det har fungerat.

Den som tror att skattefrågan är det enda som avgör ett lands framtid och har en så endimensionell uppfattning av politiken tror jag har missat någonting väsentligt, nämligen att politik också måste bygga på att vi tar ett gemensamt ansvar att hålla ihop en nation. Det gör vi genom att gemensamt bidra, efter förmåga, att bygga för det gemensammas bästa. Det är där moderaterna inte räcker till för att forma en riksdagsmajoritet. (Applåder)

Anf. 47 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är mycket bra att statsministern sade att han blev orolig över mitt anförande. Det var fullständigt ogörligt att utläsa det ur statsministerns framträdande.

Göran Persson talar om hårda ideologiska skiljelinjer. Det gör Göran Persson nu och då. Det är väl i så fall bra om det finns rejäla ideologiska skiljelinjer. När Persson eller någon av hans ministrar talar om skattesänkning är det helt korrekt. När jag citerar Mona Sahlin – in extenso – där hon säger att det är bråttom med skattesänkningar finns det inga ideologiska skiljelinjer. Då kommer det från hästens mun.

Tänk er om en borgerlig regering hade befriat 17 av landets 18 aktiemiljardärer från förmögenhetsskatt på deras aktier! Fundera på hur det hade låtit i kammaren från perssonskt och schymanskt håll. Jag vet inte hur det är med Miljöpartiet.

Vi kan vara övertygade om att varje frågestund hade börjat med en kommentar för att markera en ideologisk skiljelinje, ungefär som det var från 1994 och framåt. Jag begriper inte varför ingen doktorand kan räkna ut hur många gånger de talade om ekonomin innan de svarade på frågan.

Vi är helt överens om att arbetslösheten är ett gissel. Nu sade Göran Persson så här: Vi har löst arbetslösheten. Han hade i en replik tidigare krävt av oss att vi skulle känna att han visar ödmjukhet inför detta. Vi har löst arbetslösheten, sade han. Det är ett direkt citat. Persson virrar på huvudet när jag citerar honom. Det kan jag inte hjälpa.

Regeringen vet ju att man inte har löst problemet med arbetslösheten ensam. Vi vet ju vad exporten har betytt för att få fart på Sveriges ekonomi. Vi vet ju hur oerhört beroende vi är av internationell konjunktur. Vi vet ju att exporten och suget drog i gång svensk ekonomi. Sedan vill jag inte på något sätt frånta Göran Persson och regeringen positiva, angelägna och betydelsefulla insatser. Jag tror dessutom att medlemskapet i EU spelade en avsevärd roll för att få fart på exporten.

Statsministern önskade Tobisson lycka till med en resa ut i världen för att sälja böckling. Det väckte viss muntration. Det finns andra som har gett sig ut i världen på försäljningsresor, och ännu håller man på och sprätter i fiskrenset i KU. Vi får se hur det blir.

Vi är säkert också alla överens om att skolväsendet spelar en oerhört stor roll för morgondagens arbetsmarknad. När man nu hör lovsången till svenskt skolväsende måste man ha rätt att ställa sig frågan om Skolverket hade fel när det slog fast att gymnasiereformen misslyckats.

Jag hade dessutom tyckt att det hade varit väldigt värdefullt om Göran Persson hade sagt någonting om vad stöd- och stötpartierna för fram med sådan kraft som om det inte kostar någonting, nämligen arbetsförlängningen. Det hade varit värdefullt om Persson hade tagit upp detta. Folk går nästan omkring och tror att det inte kostar någonting. Det är något slags halsstarrighet som gör att det inte sker.

(Applåder)

Anf. 48 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att Alf Svensson ska kvalificera debatten i ett avseende. När vi nu kompenserar för egenavgifterna, som vi fick höja under våra krisår, är det klart att vi gör det med glädje om vi slipper låna till det. Men det Alf Svensson står för är ett skattepaket som nästintill är identiskt med moderaternas. Jag har hört att hans ekonomiske talesman har anslutit sig till uppfattningen att statsskatten ska avvecklas. Är det rättfärdigt att de som har det allra bäst ställt ska ha de största skattesänkningarna? Det finns en rättvisedimension också i skatter, Alf Svensson. Den kanske åtminstone ett kristdemokratiskt parti borde fundera över.

Vad gäller skolan vill jag säga så här: Var försiktig. Det finns sådant som ska kritiseras. Men vi får inte hamna i läget att vi inte ser hur den svenska skolan fungerar i relation till skolor i andra länder i världen. Ser vi inte det förstår vi kanske inte så mycket av den verklighet som skolan har att hantera i dag och den verklighet som lärarna har att hantera och uppenbarligen hanterar på ett sådant sätt att den svenska skolan är den mest framgångsrika i Europa.

Det innebär inte att vi inte ser bristerna, men vi ska vara rättvisa och sansade och inte använda den typ av våldsamma angrepp som har riktats från talarstolen i dag för att ge oss på någonting som ändock i långa stycken fungerar väl, men som i vissa delar verkligen behöver reformeras.

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Partiledardebatt

Redogör för er skattepolitik, Alf Svensson, och för varför statsskatten ska avskaffas med de gigantiska konsekvenser det har för fördelningen i landet.

(Applåder)

Anf. 49 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Göran Persson vet väldigt väl hur vår skattepolitik är presenterad i motionen. Det skulle inte falla mig in att tro att landets statsminister inte har tagit del av kristdemokraternas skattepolitiska förslag. Men det är lika självklart som amen i kyrkan, Göran Persson, att jag på den minut jag har kvar inte kan presentera den.

Vi har inte föreslagit att statsskatten ska bort. Bo Lundgren har sagt att detta ska ske på sikt. Han har däremot inte berättat vad som ligger i begreppet ”på sikt”. Göran Persson behöver inte göra ett så stort nummer av det här i kammaren.

Sedan vet jag mycket väl att rättvisa hänger ihop med skattepolitik. Det var bl.a. därför jag tog upp det faktum att 17 av 18 av landets aktiemiljardärer – det är inte småfolk, precis – slipper att betala skatt på sina aktieinkomster.

Anf. 50 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Den sista effekten är ett resultat av åtgärder som vidtogs under Alf Svenssons regeringstid, då man skattebefriade o-listan, som drev börsens företag från a- till o-listan. För att rädda förmögenhetsskatten var vi tvungna att göra detta. Alf Svensson har aldrig haft ett intresse av att ta ut förmögenhetsskatt; det vet vi om.

Jag läser i Dagens Nyheter vad Mats Odell säger: I ett längre perspektiv är det riktigt att ta bort statsskatten. Gå ut och säg det om ni strävar efter detta! Driv den politiken, dvs. jättelika skattesänkningar för miljoninkomsttagare och ingenting för dem som är deltidssamarbets- och låginkomsttagare. Säg det! Redovisa var ni står, och bär inte någonting som är oriktigt till andra människor.

Låt mig sluta med att säga följande: Redovisa nästa gång, Alf Svensson, hur det går i de landsting där kristdemokraterna regerar ihop med moderaterna.

(Applåder)

Anf. 51 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Jag ska inte ställa någon fråga till statsministern, men jag ska säga att jag också är undrande över sättet att beskriva situationen i skolan. Jag kan inte ha något förhållningssätt till en undersökning som Göran Persson står här och håller i, som ska komma senare. Men jag gör som många andra av oss förtroendevalda. Jag reser, träffar människor som arbetar i skolan och träffar elever. Jag läser tidningar och rapporter.

Jag kan se att ungefär var fjärde yngre lärare i dag funderar på om han eller hon över huvud taget har valt rätt yrke eller ska hoppa av. Man kan se att var fjärde elev i grundskolan går ut utan att ha tillräckliga kunskaper. Att stora grupper elever inte klarar sig igenom systemet utan går ut utan riktiga kunskaper kan inte vägas upp av att några – för all del många – har passerat skolan och fått bra jobb i framtidsbranscher.

Jag tycker inte att man kan glida över detta som om det inte var något problem. Det är ett stort problem att inte alla får de riktiga möjligheterna i skolan. Det borde vi ägna större omsorg åt den dag då vi som skolelever slutar skolan.

Det liknar lite den tudelning som vi har på annat sätt i landet. Många av oss får möjlighet att nyttiggöra oss en god ekonomisk utveckling, medan å andra sidan en stor grupp, många svenskar, inte får den möjligheten. Det är en sorts klyvning som liknar den i skolan. Många klarar sig igenom, många kan få bra jobb, många å andra sidan, en stor minoritet, går inte genom skolan med riktiga kunskaper. På samma sätt får inte många människor ute i landet möjlighet att ta del av den ekonomiska välgång som ändå har skapats i Sverige.

De här två frågorna betyder så mycket i det politiska arbetet inför valet. Vi kommer ihåg mantrat: vård, skola, omsorg. Vård och omsorg tycker jag att vi har klarat av rätt bra, men skolan är den del som borde tas med lite större allvar än vad jag tycker statsministern visade under debatten.

Anf. 52 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Nu har statsministern ingen talartid kvar, men det kanske går att kommunicera medelst nick, som det gjordes förra året här. Jag kommer att ställa några frågor.

Den ekonomiska uppgång som vi lever i nu präglas tyvärr också av en hel del på minuskontot. Förutom utbrändhet, stress, ökade sjukskrivningar, ökad läkemedelskonsumtion visar de gröna nyckeltalen på en del problem med ökad miljöbelastning till följd av det höga samhällstempot och den höga konsumtionen.

Jag vill därför fråga statsministern om han delar min uppfattning att läget nu är sådant att en arbetstidsförkortning är nödvändig och berättigad. Jag ser ingen huvudrörelse över huvud taget, men jag hoppas att statsministern funderar vidare på frågan.

Jag ställer en fråga till: Delar statsministern min uppfattning att en 30-timmarsvecka och 20 % mer i plånboken 2015 är bättre än en 40-timmarsvecka och 50 % mer i plånboken? Jag noterar att statsministern tänker vidare också i den frågan.

Anf. 53 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Till Göran Persson: Är det värt att rädda förmögenhetsskatten för att pensionärer som har amorterat ned lånen på sina hus som taxeras upp ska betala förmögenhetsskatt? Jag tycker inte det.

För övrigt hoppas jag att vi alla får en mycket trevlig, fin och skön sommar men att vi inte glömmer att vår uppgift är att fundera kring det framtiden kräver och inte blicka tillbaka.

Anf. 54 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Fru talman! Alf Svensson ställde en fråga till statsministern som statsministern inte heller hann svara på. Jag tänkte svara på den. Det gällde vad en arbetstidsförkortning kostar, eftersom en arbetstidsförkortning inte är gratis. Nej, det är riktigt, en arbetstidsförkortning är inte gratis. Den kostar i något lägre tillväxt, i en något mindre ökning av konsumtionsutrymmet. Men en bibehållen 40-timmarsvecka är inte heller

Prot.

1999/2000:128

15 juni

Partiledardebatt

gratis. Stress och sjukskrivningar till följd av ett högt samhällstempo kostar också. Miljöförslitningen till följd av den överkonsumtion som faktiskt bli följden om vi inte minskar arbetstiden är inte heller gratis.

Avslutningsvis skulle jag vilja poängtera att ett perspektiv har saknats i dagens debatt. Det är barnperspektivet. Det är viktigt att se att så gott som all politik har med barnen att göra och att frågorna framstår lite annorlunda betraktade i barnperspektiv.

I ett barnperspektiv är sänkt arbetstid en mycket angelägen reform. Det är det bästa sättet att ge föräldrar och barn med tid för varandra. I ett barnperspektiv är EMU inget neutralt projekt utan snarare ett barnfientligt projekt. Det är bättre för barn med rörliga växelkurser än med rörliga föräldrar. I ett barnperspektiv är det uppenbart att det är de höga koldioxidutsläppen som är problemet – inte bensinpriset. Vad är friheten att tanka sin bil billigt mot friheten att kunna vistas ute i solen utan att riskera hudcancer?

(Applåder)

Partiledardebatten var härmed avslutad.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 9 juni.

3 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Matz Hammarström* (mp) avsagt sig uppdraget som ledamot i finansutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Talmannen meddelade att *Yvonne Ruwaida* (mp) avsagt sig uppdraget som ledamot i skatteutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Talmannen meddelade att *Birger Schlaug* (mp) avsagt sig uppdraget som suppleant i finansutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

4 § Kompletteringsval till finansutskottet och skatteutskottet

Talmannen meddelade att Miljöpartiet de grönas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält Yvonne Ruwaida som ledamot i finansutskottet efter Matz Hammarström, Birger Schlaug som ledamot i skatteutskottet efter Yvonne Ruwaida, Matz Hammarström som supple-

ant i finansutskottet efter Birger Schlaug samt Yvonne Ruwaida som
suppleant i skatteutskottet efter Birger Schlaug.

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Talmannen förklarade valda till

ledamot i finansutskottet

Yvonne Ruwaida (mp)

ledamot i skatteutskottet

Birger Schlaug (mp)

suppleant i finansutskottet

Matz Hammarström (mp)

suppleant i skatteutskottet

Yvonne Ruwaida (mp)

5 § Anmälan om särskilda företrädare för partigrupperna

Med stöd av 1 kap. 7 § fjärde stycket riksdagsordningen hade parti-
grupperna till talmannen anmält följande personer att utgöra partiernas
företrädare från den 1 juli 2000 och för återstoden av innevarande valpe-
riod:

Sven Hultström (s)

Per Unckel (m)

Lars Bäckström (v)

Göran Hägglund (kd)

Agne Hansson (c)

Bo Könberg (fp)

Marianne Samuelsson (mp)

Ersättare:

Britt Bohlin (s)

Beatrice Ask (m)

Inger Burman (v)

Maria Larsson (kd)

Birgitta Carlsson (c)

Kerstin Heinemann (fp)

Gunnar Goude (mp)

6 § Meddelande om statistiska uppgifter om riksdagsarbetet

Talmannen meddelade att statistiska uppgifter om riksdagsarbetet de-
lats ut till kammarans ledamöter.

Statistiken skulle fogas som bilaga till detta protokoll.

7 § Meddelande om riksmötet 2000/01

Talmannen meddelade att riksmötet 2000/01 skulle inledas med upp-rop *tisdagen den 19 september kl. 11.00*. Öppnandet skulle äga rum *kl. 14.00* samma dag.

8 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Meddelande från kommissionen om prioriteringar när det gäller vägtrafiksäkerheten inom EU lägesrapport och klassificering av åtgärder.

KOM (00) 125

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv om utbyte av information med tredje land *KOM (1999) 748*

Grönboken behandlar rättshjälp i civilmål: Problem för parter i gränsöverskridande tvister.

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror. *KOM (1999) 407*

9 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1999/2000:109 till justitieutskottet

1999/2000:147 till socialförsäkringsutskottet

1999/2000:149 till socialutskottet

Förslag

1999/2000:RR12 till utbildningsutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående ärenden skulle förlängas till fredagen den 22 september.

Motioner

1999/2000:MJ35 till miljö- och jordbruksutskottet

1999/2000:Fi54–Fi57 till finansutskottet

1999/2000:Ju35 och Ju36 till justitieutskottet

1999/2000:Sk31–Sk33 till skatteutskottet

10 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

Prot.
1999/2000:128
15 juni

den 15 juni

1999/2000:1076 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till justitieminister Laila Freivalds

Bristen på övervakare

1999/2000:1090 av *Magnus Jacobsson* (kd) till statsrådet Britta Lejon
Religionsfriheten i Sverige

1999/2000:1099 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till justitieminister Laila Freivalds

Polisen i Östergötland

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 september.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.29 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 12.40 då avslutningen skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 12.40.

11 § Avslutning

Avslutning

Anf. 55 TALMANNEN:

Ärade riksdagsledamöter! Snart, mycket snart, får också riksdagens ledamöter gå ut i denna ljuva sommartid. Låt oss bara för ett kort ögonblick stanna upp och något samla tankarna kring det som har varit och kring det som ska komma.

Som talman har jag inte bara fler och större möjligheter än de flesta att följa arbetet i denna kammare, i riksdagen, och de gedigna insatser som görs av dess ledamöter. Det blir också tillfälle i många sammanhang – här hemma och i samband med internationella besök – att i samtal och i anföranden informera om riksdagen och det arbete som utförs här.

Det är då både naturligt och glädjande att alltid kunna framhålla det som karakteriserar det demokratiska arbetet i Sveriges riksdag – i dag också i ett historiskt perspektiv. Det är den goda viljan till samarbete, beredskapen att lyssna och kompromissa, för att nå fram till långsiktigt hållbara beslut.

Det här är i mångt och mycket ett ganska gnetigt vardagsarbete, inte sällan slitigt och oglamoröst, långt bortom massmediernas sökljus. Men det är den nödvändiga grundpelaren och förutsättningen för en god ut-

veckling av vårt samhälle, i trygghet och med respekt för varje individs unika värde – det som är demokratins kärna.

Det är en glädje att vara en del av detta arbete, och det är en förmån att få lyfta fram detta goda exempel i mötet med företrädare för länder där demokratin ännu är skör och behöver vårdas, kräver stöd och näring för att utvecklas och stärkas.

Det är vårt gemensamma uppdrag att tillsammans arbeta för att riksdagen fortsätter att utgöra den centrala och livaktiga arenan för demokratin och politiken, för debatten och besluten. Kammaren har här en nyckelroll med sin öppenhet och tillgänglighet. Vad som här sker – och hur det sker – är avgörande för medborgarnas uppfattning om riksdagen och dess ledamöter. Riksdagens arbetsformer ska fungera väl för att garantera stabilitet och styrka i riksdagens beslut och för att ge riksdagens ledamöter en rimlig arbetssituation.

Men vi har också ett gemensamt ansvar för att formerna för vårt arbete tryggar och stärker medborgarnas tilltro till och respekt för riksdagen som landets främsta demokratiska institution. I utvärderingen av de förändringar som görs av riksdagens arbetsformer, måste denna aspekt tillmätas stor betydelse.

Ärade ledamöter! Det goda samarbetet och viljan att gemensamt komma fram till hållbara lösningar präglar också arbetet i Riksdagskommittén. Tack vare engagerade och kreativa insatser av ett stort antal ledamöter och tjänstemän har betydande framsteg gjorts under året med de huvudfrågor som kommittén arbetar med – riksdagens ledningsorganisation, budgetprocessen, utvärdering och revision och riksdagens hantering av EU-frågor.

Ett uttryck för detta är det beslut som fattades i tisdags i Riksdagskommittén, om förslag till ny Riksrevision under riksdagen. Ett annat är den parlamentariska riksdagsstyrelse som kammaren beslutat om och valt och som börjar sitt arbete den 1 juli. Mot slutet av hösten räknar vi med att detta omfattande arbete med riksdagens organisation och arbetsformer i sin helhet ska vara avslutat och förslag till beslut framlagda.

Ärade riksdagsledamöter! Jag vill tacka er alla för engagerade insatser under det gångna året. Ett särskilt tack vill jag rikta till de vice talmännen, till riksdagens gruppleddare och till kvittningsmännen för mycket gott samarbete. Tack också till kammarsekreteraren och hans medarbetare, till riksdagens personal, vars insatser och kompetens är ovärderliga för riksdagen, och till de ledamöter och den personal som på ett så förtjänstfullt sätt fullgjort sina uppdrag i Talmanskonferensen och Förvaltningsstyrelsen, som nu haft sina sista sammanträden.

Jag vill också rikta ett tack till regeringen för gott samarbete och uttala förhoppningen att vi med gemensamma krafter väl ska företräda Sverige under det kommande ordförandeskapet i EU.

Ett alldeles särskilt tack vill jag rikta till två ledamöter som lämnat riksdagen – Ingrid Näslund och Ulf Kristersson – och till Dan Ericsson och Johnny Ahlqvist, som kommer att lämna sina uppdrag i sommar.

Dan Ericsson invaldes i riksdagen 1991 och har verkat bl.a. inom arbetsmarknadsutskottet och jordbruksutskottet, sedermera miljö- och jordbruksutskottet, från 1998 som dess ordförande. Dan Ericsson lämnar riksdagen i början av september för ett uppdrag som kommunikationskonsult.

Ingrid Näslund kom in i riksdagen efter valet 1991 och har varit ledamot av utbildningsutskottet, utrikesutskottet, Nordiska rådets och Europarådets svenska delegationer. Ingrid Näslund fortsätter sitt engagemang för utvecklingsfrågor, bl.a. som ledamot av Sidas styrelse och i Kristdemokraternas råd för demokrati och utveckling.

Ulf KristerSSon kom till riksdagen 1991 med ett engagemang inom det Moderata ungdomsförbundet, till 1993 som dess ordförande. I riksdagen har Ulf KristerSSon bl.a. verkat inom socialförsäkringsutskottet. I april lämnade Ulf KristerSSon ledamotsuppdraget för näringslivet och ett utvecklingsuppdrag inom IT-branschen.

Johnny Ahlqvist kom in i riksdagen 1985. Det är främst arbetsmarknadsfrågorna som har engagerat Johnny Ahlqvist, först som ledamot och sedan 1994 som ordförande i arbetsmarknadsutskottet. Den 1 augusti lämnar Johnny Ahlqvist riksdagen, men då för att fortsätta sitt engagemang för dessa frågor som direktör i Arbetsmarknadsverkets ledning med ansvar för de arbetsmarknadspolitiska programmen.

Vi tackar Dan Ericsson, Ingrid Näslund, Ulf KristerSSon och Johnny Ahlqvist för deras insatser i riksdagen och önskar dem varmt lycka till med de nya uppdragen.

Ärade ledamöter! Arbetet under ännu ett riksdagsår närmar sig nu sitt slut, det första under detta sekel och detta årtusende.

Werner Aspenström fångar med sina ord i dikten *Staden* känslor och tankar som ett ögonblick som detta rymmer:

Jag är ingen opolitisk person.
Jag har en åsikt om hur slipstenarna
borde dras i detta land.
Jag anser freden vara vår största tanke.
Men jag vill inte med den stora drömmens sax
klippa sönder den mindre drömmens väv.
Det är den tiden på dygnet
då bogserbåten Rex ger sig ut i skärgården
för att hämta soluppgången.
Det är den tiden på året
då jätten i Skinnarviksbergen
har syrenklasar i håret.
Strax öppnar han käften och spottar ut
en svärm skrattmåsar över stan.
Jag tycker det är vackert, helt enkelt.
Jag tycker det är mänskligt, ibland.

Ärade riksdagsledamöter! Varmt tack för detta arbetsår. Jag önskar er en skön, vilsam och stimulerande sommar, och jag önskar er hjärtligt välkomna åter med nya krafter.
(Applåder)

Anf. 56 JAN BERGQVIST (s):

Fru talman! Från riksdagens ledamöter ber jag att få framföra vår stora uppskattning och ett varmt tack till talmannen och till de vice talmännen. Jag vill också vittna om vilken fröjd det är att arbeta ihop med riksdagens personal och möta så mycket kunnighet och gott humör och ett engagemang som håller även när vi behandlar sådana frågor som

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Avslutning

regelverket för muddring eller förutsättningarna för värdepapperisering-en.

Det känns alldeles rätt – som vår talman här redovisade – att riksdagen nu utvecklar sitt arbete och stärker sin förmåga att möta den nya tidens krav.

Vi vet också att det mitt i det välmående svenska samhället finns människor med ett plågsamt utanförskap och en stark känsla av vanmakt. Vad kan vi folkvalda göra så att människors vanmakt vänds till framtids-tro och delaktighet? Demokrati utan deltagande, det är som en fågel med bruten vinge. Därför måste alla få chansen att vara med i demokratins gemenskap.

Av andra parlament kan vi lära en hel del, men vi får också konstatera att Sveriges riksdag med vårt och allt står sig väl i en internationell jämförelse. En förklaring till det är kanske att vi ständigt strävar efter att förbättra demokratins arbetssätt och att vi har den goda traditionen att riksdagens talman tar ett stort ansvar för att driva på demokratins utveckling. För det vill vi rikta ett särskilt tack till talmannen.

Jag hörde en programledare i TV som sade att vi riksdagsledamöter inte vet vad som händer i Sverige, eftersom vi jämt sitter instängda i Riksdagshuset. Strax därpå läste jag i en stor tidning där man tvärtom tyckte att vi alldeles för mycket är borta från riksdagen. Enligt tidningen så har vi – hör och häpna – inte mindre än fyra månaders semester varje år, nämligen tre månader på sommaren och ytterligare en månad i övrigt under året. Tidningen tipsar sina läsare att om de gillar att lata sig på stränderna, då ska de satsa på politik. Man skriver: ”Är du inne på att göra politisk karriär så kan du se fram emot många lediga sommar dagar.” Ack ja, dessa myter. Tänk om de kunde spridas ut på Sveriges åkrar i stället för att spridas i spalterna och i TV-kanalerna. Vilken härlig gröda vi skulle få.

Trots allt tror jag att de flesta vet och förstår att riksdagsarbetet måste vara mer än själva arbetet i kammaren. Att vi gör uppehåll i kammararbetet är inte samma sak som att vi därmed slutar med allt annat riksdagsarbete. Tvärtom är det en given del av vårt arbete att sommar, höst, vinter och vår vara aktiva i vardagsverkligheten runtom i vårt land. Tillsammans vet vi 349 mycket om vad som händer i Sverige. Det avspeglar sig bl.a. i att våra talmän klubbar igenom beslut som gäller de stora frågorna för vårt folk – arbete, välfärd och ekologisk framtid – men de klubbar också igenom beslutsmoment med många små vardagsnära rubriker, t.ex. måttbestämmelserna för båspallar, hanteringen av fiskrens, ålhattning, hjulångaren Erik Nordevall, reptiler som sällskapsdjur och mycket annat i vår Herres hage.

Så jag tror att de i TV-huset får anstränga sig rejält om de ska samla ihop 349 andra personer som tillsammans har lika stor kunskap om vardagsverkligheten runtom i Sveriges land.

Men visst ska vi erkänna att Sverige säkert kommer att överraska oss även den här sommaren så att vi än en gång står där med häpen förundran över vad som händer i naturens parlament:

Nätvingens intensiva beredningsarbete i bladverket, åkerhumlans chattande bland blomkalkarna, den blågröna mosaiksländans utredning av näckrosbladen, starar i prydliga delegationer som uppvaktar bärbuskarnas näringsutskott, och så de många mötena med taltrastkonferensen

och småfåglarnas kvällsplenum, där ingen bryr sig om att lämna kvittingsansökan.

Fru talman! Eftersom dagens datum den 15 juni råkar vara Ulla Winblads födelsedag vill jag med Carl Michael Bellmans ord önska talmannen, de vice talmännen, kammarsekreteraren och alla er som arbetar i riksdagen liksom vice statsminister Lena Hjelm-Wallén och hela regeringen att ni nu får chansen att:

Le åt daggens droppar
Se hur blomman öppnar sina knoppar
Hören lärkans sång i skyn
Ack vad en gudomlig syn.
Ett stort och varm tack till er alla.

(Applåder)

12 § Kammaren åtskildes kl. 12.58.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 1 § anf. 32
(delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Barbro Nordström

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Avslutning

Innehållsförteckning

1 § Partiledardebatt.....	1
Anf. 1 BO LUNDGREN (m)	1
Anf. 2 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	3
Anf. 3 BO LUNDGREN (m) replik	4
Anf. 4 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	5
Anf. 5 BO LUNDGREN (m) replik	6
Anf. 6 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	7
Anf. 7 BO LUNDGREN (m) replik	7
Anf. 8 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	7
Anf. 9 BO LUNDGREN (m) replik	8
Anf. 10 LENNART DALÉUS (c)	8
Anf. 11 BO LUNDGREN (m) replik	9
Anf. 12 LENNART DALÉUS (c) replik.....	9
Anf. 13 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	9
Anf. 14 BO LUNDGREN (m) replik	10
Anf. 15 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	10
Anf. 16 BO LUNDGREN (m) replik	11
Anf. 17 GUDRUN SCHYMAN (v).....	11
Anf. 18 LENNART DALÉUS (c) replik.....	14
Anf. 19 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	15
Anf. 20 LENNART DALÉUS (c) replik.....	16
Anf. 21 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	16
Anf. 22 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	16
Anf. 23 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	17
Anf. 24 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	18
Anf. 25 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	19
Anf. 26 ALF SVENSSON (kd).....	20
Anf. 27 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	23
Anf. 28 ALF SVENSSON (kd) replik.....	24
Anf. 29 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	25
Anf. 30 ALF SVENSSON (kd) replik.....	25
Anf. 31 LENNART DALÉUS (c)	26
Anf. 32 LARS LEIJONBORG (fp).....	28
Anf. 33 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	31
Anf. 34 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	31
Anf. 35 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	32
Anf. 36 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	32
Anf. 37 MATZ HAMMARSTRÖM (mp)	32
Anf. 38 LENNART DALÉUS (c) replik.....	35
Anf. 39 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	35
Anf. 40 LENNART DALÉUS (c) replik.....	35
Anf. 41 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	36
Anf. 42 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	36
Anf. 43 BO LUNDGREN (m) replik	41
Anf. 44 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	42
Anf. 45 BO LUNDGREN (m) replik	43

Anf. 46	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	44
Anf. 47	ALF SVENSSON (kd) replik	44
Anf. 48	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	45
Anf. 49	ALF SVENSSON (kd) replik	46
Anf. 50	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	46
Anf. 51	LENNART DALÉUS (c) replik	46
Anf. 52	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	47
Anf. 53	BO LUNDGREN (m)	47
Anf. 54	MATZ HAMMARSTRÖM (mp)	47
2 §	Justering av protokoll	48
3 §	Avsägelse	48
4 §	Kompletteringsval till finansutskottet och skatteutskottet	48
5 §	Anmälan om särskilda företrädare för partigrupperna	49
6 §	Meddelande om statistiska uppgifter om riksdagsarbetet	49
7 §	Meddelande om riksmötet 2000/01	50
8 §	Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	50
9 §	Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid	50
10 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	51
	Ajournering	51
	Återupptagna förhandlingar	51
11 §	Avslutning	51
	Anf. 55 TALMANNEN	51
	Anf. 56 JAN BERGQVIST (s)	53
12 §	Kammaren åtskildes kl. 12.58	55

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Prot.
1999/2000:128
15 juni

Elanders Gotab, Stockholm 2000